

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЕНЦИКЛОПЕДИЧНИЙ ДОВІДНИК
ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ

SK WIKI

ХАРКІВ - 2021

Зміст

РЕКТОРИ ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ	5
РОММЕЛЬ ХРИСТОФОР ПИЛИПОВИЧ	5
КРОНЕБЕРГ ІВАН ЯКОВИЧ	6
СТЕПАНОВ ТИХІН ФЕДОРОВИЧ	7
КУНІЦІН ОЛЕКСІЙ ВАСИЛЬОВИЧ	8
ЛАВРОВСЬКИЙ МИКОЛА ОЛЕКСІЙОВИЧ	9
ПШЕБОРСЬКИЙ АНТОНІЙ-БОНІФАЦІЙ ПАВЛОВИЧ	10
СТРЕЛЬБИЦЬКИЙ СЕМЕН ДЕМЕНТІЙОВИЧ	11
ГАВРИЛІВ МИРОСЛАВ СТЕПАНОВИЧ	12
БЛУДОВ ЯКІВ СЕМЕНОВИЧ	13
ПОДОЛЬСЬКИЙ ЙОСИП ГРИГОРОВИЧ	14
СМИРНОВА ЛЮДМИЛА ДМИТРІВНА	15
ШАЧНЄВА ЄВГЕНІЯ ВАСИЛІВНА	16
ІВАНОВСЬКИЙ АНАТОЛІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ	17
ДЕМЕНТЬЄВ ІВАН ПИМЕНОВИЧ	18
ПОВХ ВАСИЛЬ ОЛЕКСІЙОВИЧ	19
ЛОМОВ ГРИГОРІЙ ІВАНОВИЧ	20
ГЕТМАНЕЦЬ МИХАЙЛО ФЕДОСІЙОВИЧ	21
БОЙКО МИХАЙЛО ФЕДОРОВИЧ	22
ПРОКОПЕНКО ІВАН ФЕДОРОВИЧ	23
БОЙЧУК ЮРІЙ ДМИТРОВИЧ	27
ВИДАТНІ ВЧЕНІ ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ	29
Авербах Леонід Вікторович	29
Алексєєв Всеволод Володимирович	29
Багалій Дмитро Іванович	29
Балбенко Ольга Олександрівна	30
Балбенко Степан Юрійович	30
Бесєдіна-Невзорова Віра Павлівна	30
Білецький Олександр Іванович	30
Білоцерківський Василь Якович	31
Боданська Ольга Яківна	31
Бойко Микола Павлович	32
Бондарєв Єгор Олексійович	32
Бріцин Михайло Якимович	33

Бузескул Владислав Петрович.....	33
Булаховський Леонід Арсенійович.....	33
Бурковський Анатолій Трохимович.....	34
Венгеровський Юрій Наумович.....	34
Волошенко Леся Іванівна.....	35
Гарбуз Терентій Павлович.....	35
Гепнер Юлій Романович.....	36
Григораш Віктор Валентинович.....	37
Гринченко Тимур Олександрович.....	38
Дорошенко Сергій Іванович.....	38
Євсеєв Олександр Іванович.....	39
Єфименко Георгій Леонідович.....	40
Єфімов Олександр Андрійович.....	41
Жихар Микола Андрійович.....	41
Жовнір Яків Михайлович.....	41
Залужний Олександр Самійлович.....	41
Замнивус Василь Кирилович.....	42
Захаренко Всеволод Борисович.....	42
Зеленько Олег Васильович.....	43
Зільберштейн Андрій Ілліч.....	43
Злотін Олександр (Аврам) Зіновійович.....	44
Зубарєв Олександр Гордійович.....	45
Івойлов Андрій Володимирович.....	46
Каданер Лев Ілліч.....	46
Кирюхіна Ірина Олександрівна.....	47
Козлов Володимир Леонідович.....	47
Котенко Володимир Опанасович.....	47
Крапивний Олександр Павлович.....	47
Кузнєцова Віра Іванівна.....	48
Кучемко Микола Миронович.....	48
Максимова Юлія Петрівна.....	48
Масленніков Павло Андрійович.....	49
Маслов Іван Степанович.....	50
Мельник Федір Опанасович.....	51
Метелиця Данило Олександрович.....	51
Микитюк Олександр Миколайович.....	51
Муромцева Ольга Георгіївна.....	52
Наумов Іван Олександрович.....	52

Овчинніков Микола Миколайович.....	52
Оробінський Петро Дмитрович.....	52
Павловська Галина Вікторівна.....	53
Панов Василь Парфрійович.....	53
Первушин Павло Максимович.....	53
Петренко Галина Георгіївна.....	53
Плиско Катерина Миколаївна.....	53
Попова Людмила Данилівна.....	54
Поярков Юрій Михайлович.....	55
Ращупкін Георгій Васильович.....	55
Румянцев Олексій Матвійович.....	55
Синельников Яків Рафаїлович.....	56
Синепол Іван Іванович.....	56
Сипало Іван Миронович.....	57
Скаба Андрій Данилович.....	57
Соколянський Іван Панасович.....	58
Солошенко Іван Ілліч.....	58
Сорока Ганна Іванівна.....	58
Сохань Павло Степанович.....	59
Сумцов Микола Федорович.....	59
Тимченко Віктор Данилович.....	59
Титар Василій Андрійович.....	59
Ткачов Анатолій Тимофійович.....	60
Уварова Євгенія Лаврентіївна.....	60
Ушкалов Леонід Володимирович.....	60
Федоренко Іван Тимофійович.....	61
Фещенко Петро Васильович.....	61
Чаус Віктор Миколайович.....	62
Черкасова Леніна Павлівна.....	62
Черняк Леонора Михайлівна.....	62
Шелекетін Георгій Іванович.....	62
Шерман Ісай Львович.....	62
Шестопалов Віктор Петрович.....	63
Шишкін Л.А.....	63
Шиян Кир Карлович (Кирило Карпович).....	63
Шпалінський Владислав Вікторович.....	63
Яремчук Василь Максимович.....	64

РЕКТОРИ ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ.

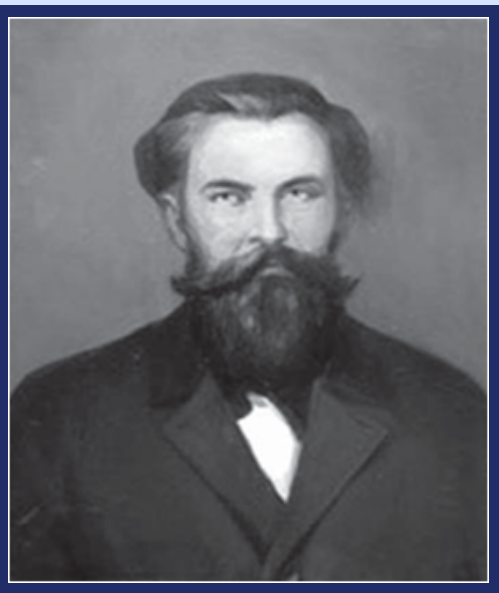

РОММЕЛЬ ХРИСТОФОР ПИЛИПОВИЧ
(Rommel Dietrich Christoph, з
1828 р. von Rommel) (1781–1859)
Директор Педагогічного інституту
(1811 – 1814).

Роммель Христофор народився 17 квітня 1781 р. в м. Кассель ландграфства Гессен-Кассель (сучас. Німеччина). Початкову освіту здобув у Фрідеріканському ліцеї в Касселі (1790–1799). У 1799 р. вступив до Марбурзького університету, у 1800 р. перейшов до Геттінгенського університету, де здобув докторський ступінь із філології, почав викладацьку діяльність. У 1811 р. Роммель Христофор на запрошення російського уряду прибув у Харківський університет і був призначений ординарним професором кафедри класичної філології. У 1812 р. Роммель Христофор очолив Педагогічний інститут, який було відкрито у складі Харківського університету 1 вересня 1811 р. Для інституту професор розробив «План і правила навчання та викладання в Харківському педагогічному інституті», підготував навчальний курс педагогіки, дидактики і методології як загальної, так і конкретної. Роммель Христофор уклав «Дидактику і методику», яку було перекладено російською мовою. Ця робота отримала схвалення міністра народної освіти О.К. Розумовського. У квітні 1814 р. він звільнився з роботи в університеті, а в серпні 1815 р. – із російської державної служби та повернувся на батьківщину.

Література: *На скрижалях історії Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди / заг. ред. Л. Д. Зеленської, С. Т. Золотухіної. Харків: ФОП Бровін О. В., 2016; Роммель К. Д. Спогади про моє життя та мій час. Україна в записках мандрівників і мемуарах. Харків, 2001; Служение Отечеству и долгу: Очерки о жизни и деятельности ректоров харьковских вузов (1805–2004 гг.). Харьков, 2004.*

Т.С. Твердохліб, С.Є. Лупаренко

**КРОНЕБЕРГ ІВАН ЯКОВИЧ
(Іоганн-Христіан) Директор
Педагогічного інституту (1819 – 1834)**

Іван Якович Кронеберг народився 19 лютого (1 березня) 1788 р. у Москві в родині священника. Із 1800 р. по 1814 р. жив у Німеччині. Закінчив педагогічний ліцей. У 1807 р. по закінченню Ієнського університету отримав ступінь доктора філософії. У тому ж році був обраний членом Ієнського латинського товариства, а в 1814 р. – членом Ієнського мінералогічного товариства.

Після повернення до Росії з січня 1815 р. працював в експедиції державних прибутків, а з грудня 1815 р. по березень 1818 р. І. Кронеберг очолював Московське комерційне училище. Дослужився до чину статського радника. Дізнавшись про те, що в Харківському університеті з'явилася вакансія професора кафедри латинської мови, І.Я. Кронеберг 8 червня 1818 р. подав прохання про надання йому цієї посади. Із 22 січня 1819 р. і до кінця свого життя І.Я. Кронеберг був пов'язаний із Харківським університетом, де працював на посаді ад'юнкта кафедри латинської словесності та старожитностей, потім – екстраординарного (із 1820) і ординарного (із 1821) професора цієї кафедри. У 1826–1829 рр. та в 1833–1836 рр. обирався ректором університету. За ініціативи І.Я. Кронеберга в університеті була створена студентська бібліотека, обладнано кабінет старожитностей, складено систематичний покажчик монет, ужито заходів щодо впорядкування прийому студентів і впроваджено необхідні реформи інституту казеннокоштных студентів.

Іван Якович Кронеберг прийшов до Харківського університету вже сформованим ученим, педагогом та керівником, він був справжнім університетським діячем, талановитим науковцем і благородною людиною. Чудові педагогічні таланти І. Кронеберга відзначалися студентами, колегами, дослідниками його життя та творчості.

Вагомою особистою заслугою Івана Яковича стало відновлення роботи Педагогічного інституту. У 1834 р. він представив до Ради розроблений ним проєкт установи. Невідомо, чи був документ схвалений, але увагу академічного загалу до проблеми педагогічної освіти випускників Харківського університету було скеровано в потрібне русло.

Серед науковців того часу І.Я. Кронеберг був одним із найбільш талановитих і відомих професорів. Його перу належать наукові, науково-методичні, науково-популярні видання російською та латинською мовами. Значним був його внесок у справу розвитку української та російської освіти і науки. Своєю активною науково-педагогічною, організаторською та громадською діяльністю І.Я. Кронеберг посів гідне місце в плеяді найвизначніших українських просвітителів ХІХ століття. 19 (31) жовтня 1838 р. на 51 році життя І.Я. Кронеберг раптово помер від апоплексичного удару. Похований Іван Якович Кронеберг у Харкові.

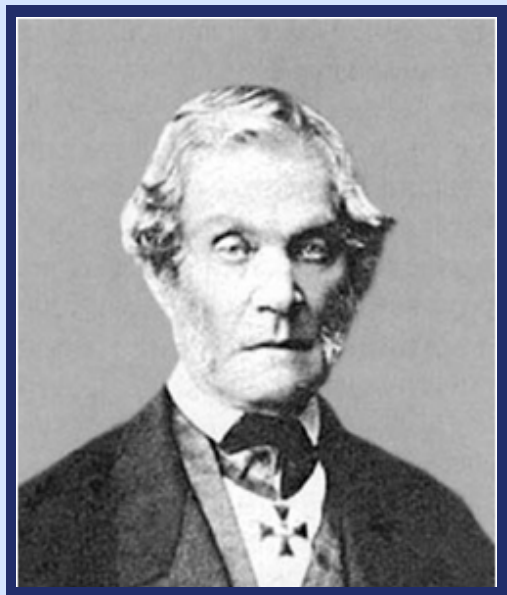
**СТЕПАНОВ ТИХІН ФЕДОРОВИЧ
(1795–1847) Директор
Педагогічного інституту (1839 – 1842).**

Т.Ф. Степанов народився в м. Воронежі в сім'ї дрібного чиновника. Після закінчення Воронежської духовної семінарії в 1814 р. вступив до Харківського університету своєкоштным студентом. У перші два роки прослухав курс двох відділень – політичного та словесного, на третьому році вивчав римське право та фізику. Із 1832 р. по 1845 р. викладацька і наукова діяльність Т.Ф. Степанова була пов'язана з Харківським університетом. Від 1832 р. – екстраординарний професор кафедри політичної економії; із 1836 р. – ординарний професор кафедри політичної економії; у 1833–1834 рр. обіймав посаду синдикта в університеті, у 1835 р. був обраний деканом морально-політичного факультету, а з 1837 р. – проректор університету.

У 1839 р. Т.Ф. Степанову було доручено керівництво педагогічним інститутом, що входив до складу університету. Сучасники характеризували його як справжнього «харківця старої школи – щиру, правдиву і талановиту особистість».

Література: Багале́й Д. И. *Краткий очерк истории Харьковского университета за первые сто лет его существования (1805–1905 гг.).* Харьков, 1906; Багале́й Д. И. *Опыт истории Харьковского университета.* Харьков, 1904. Т. 2. VI, 11136 с. С. 556-575: автобиография Т. Ф. Степанова; *Энциклопедический словарь* под ред. К. К. Арсеньева, Ф. Ф. Петрушевского. СПб: Брокгауз и Ефрон, 1901. Т. 31 (полutom 62).

О.М. Кін

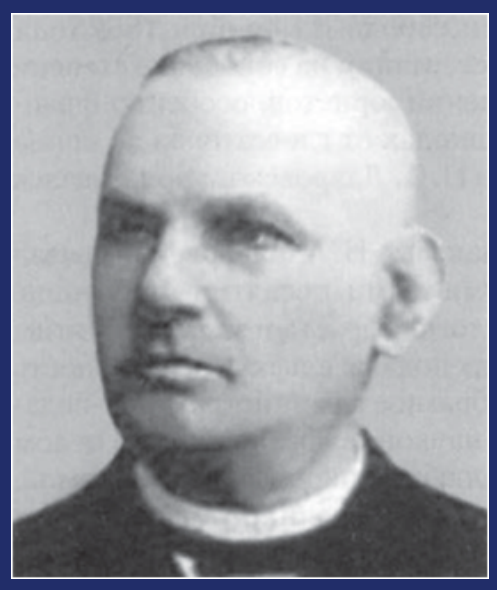
**КУНІЦИН ОЛЕКСІЙ ВАСИЛЬОВИЧ
(1807–1883). Директор
Педагогічного інституту (1842 – 1852).**

Народився в с. Пореччє Тверської губернії. Закінчив Тверську духовну семінарію, згодом – Санкт-Петербурзьку духовну академію (1828). Вивчав юридичні науки в Берлінському університеті. У 1834 р. здобув докторський ступінь у Петербурзькому університеті. Із 15 вересня 1835 р. був призначений викладачем Харківського університету. Упродовж 1836–1837 рр. обіймав посаду синдикта Харківського університету. Протягом 1838–1842 рр. – ректор університету. У 1838 р. отримав звання «ординарний професор Цивільних законів громад особливих і місцевих». У 1842 р. обіймав посаду проректора університету, став першим деканом юридичного факультету (1842–1858). Із 1842 р. по 1852 р. виконував обов'язки директора Педагогічного інституту (за іншими даними – із 1841 р. по 1858 р.). Перебуваючи на посаді директора Педагогічного інституту, О.В. Куніцин порушив клопотання перед міністром народної освіти «Про покладання обов'язків Директора Педагогічного Інституту на проректора», яке набуло схвалення (1841) й поширення на інші університети. Як юрист О.В. Куніцин брав активну участь у розробці різноманітних проєктів, нормативних документів, пов'язаних з освітою та її реформуванням.

О.В. Куніцин – «Почесний член університету»; отримав відзнаки за бездоганну службу, вислугу років, відмінно-старанну службу й особливі заслуги; нагороджений Орденом Св. Анни 2-го ступеня.

Література: *На скрижалях історії Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди / заг. ред. Л. Д. Зеленської, С. Т. Золотухіної. Харків : ФОП Бровін О. В., 2016.*

С.О. Васильєва

**ЛАВРОВСЬКИЙ МИКОЛА ОЛЕКСІЙОВИЧ
(1825–1899). Директор
Педагогічного інституту (1853 – 1862).**

Народився Микола Олексійович Лавровський 21 листопада 1825 р. у с. Видропуск Тверської губернії (у літературі існують також інші дати народження: 1827 р., 1828 р.). Початкову освіту здобув у Тверській духовній семінарії. Потім навчався в Головному педагогічному інституті в Петербурзі, після закінчення якого в 1852 р. Миколу Олексійовича було призначено ад'юнктом новоствореної кафедри педагогіки Харківського університету.

До роботи він приступив у 1853 р. У 1854 р. захистив докторську дисертацію. Наступного року його затверджено екстраординарним (1855), а потім – ординарним (1858) професором університету. Перебуваючи на посаді директора Педагогічного інституту, професор М.О. Лавровський зробив вагомий внесок не лише у становлення цього навчального закладу, а й у розвиток педагогічної теорії та практики того часу. Зокрема, слушними були його думки щодо процесу навчання та теорії виховання. Процес навчання Микола Олексійович розглядав на загальному та частковому рівнях. До загальної частини він долучав поняття навчання, його мету і зміст, принципи і методи, вимоги до вчителя, освітній вплив різних предметів на учнів. На частковому рівні виділяв три теми: критичні зауваги щодо методів навчання з огляду на їх освітню роль та можливості використання в різних науках; методи навчання з урахуванням їх освітньої ролі та можливостей використання в різних науках; систему освіти (державні навчальні заклади).

Теорію виховання М.О. Лавровський уважав самостійною дисципліною, виділяючи в ній два розділи. Перший із них – загальне вчення про виховання, де як самостійні складові виділяв мету, методи, засоби і загальні правила виховання, спрямовані на розвиток «керівництва здібностями» учнів, і правила, що сприяють розвитку «самоосвіти випускників». У другому (конкретизоване вчення про виховання) основну увагу приділяв питанням морального, фізичного й естетичного виховання школярів.

Курс історії педагогіки також поділяв на дві частини. У першій розглядав історію розвитку педагогічних ідей у дохристиянський період, звертаючи увагу на питання виховання та освіти в країнах Стародавнього Сходу, діяльність вищих навчальних закладів Риму, Афін, Німеччини. У другому розділі він висвітлював історію розвитку християнської педагогіки Середньовіччя, зокрема, твори Я.А. Коменського, М. Монтеня, Д. Локка, педагогічні праці І. Песталоцці та його послідовників. Закінчував курс характеристикою сучасних напрямів розвитку педагогічної думки.

У 1862 р. М.О. Лавровського було призначено директором Ніжинського історико-філологічного ліцею (із 1875 – інституту), де він працював до 1882 р. Із 1883 р. до 1890 р. професор М.О. Лавровський обіймав посаду ректора Варшавського університету, а з 1890 р. – попечителя Ризького навчального округу. Наукова діяльність заслуженого професора, філолога-славіста, педагога була високо поцінована його сучасниками, зокрема в 1878 році він отримав звання члена-кореспондента, а в 1890 р. – ординарного академіка Петербурзької академії наук. Помер М.О. Лавровський 30 вересня 1899 р. у с. Кочеток на Чугуївщині Харківської губернії.

**ПШЕБОРСЬКИЙ АНТОНІЙ-БОНІФАЦІЙ
ПАВЛОВИЧ (1871– 1941). Ректор
Харківського інституту народної освіти
(1921–1922).**

А.-Б. П. Пшеборський народився в сім'ї морського лікаря в с. Гарне Липовецького повіту Київської губернії (нині – Вінницька обл.). Із 1881 р. по 1889 р. навчався в Миколаївській Олександрівській гімназії, яку закінчив із золотою медаллю. У 1889 р. став студентом фізико-математичного факультету Університету св. Володимира в м. Києві. За підготовку в 1895 р. твору «Про методи Абеля, Якобі, Ліувілля і Вейерштрасса в теорії аналітичних функцій» науковця було нагороджено премією проф. І. І. Рахманінова. У 1898 р. призначений штатним викладачем Харківського технологічного інституту, із 1899 р. – приват-доцентом Харківського університету. Більше 20 років входив до складу Розпорядчого комітету математичного товариства. У 1902 р. захистив дисертацію для отримання ступеня магістра чистої математики.

Із 1905 р. – екстраординарний професор Харківського університету. Із червня 1920 р. по травень 1921 р. – ректор Академії теоретичних знань і одночасно завідувач кафедри теоретичної механіки. Після реорганізації Академії теоретичних знань у Харківський інститут народної освіти (ХІНО) був призначений ректором новоутвореного інституту. У 1921–1922 рр. – ректор ХІНО і керівник науково-дослідної кафедри теоретичної механіки.

У 1922 р. переїхав до Польщі, де працював на посаді завідувача кафедри теоретичної механіки Варшавського університету. Був членом Академії технічних наук у Варшаві (із 1923), членом Варшавського наукового товариства (із 1930), Польського математичного та Польського фізичного товариства, членом Московського, Харківського, Київського, Казанського математичного товариства, товариства математиків і механіків в Берліні. Помер 24 травня 1941 р. у Варшаві.

Література: *Przeborski Antoni Bonifacy. Wielka Encyklopedia powszechna PWN. Warszawa, 1975. T. 3; Ректори Харківського університету (1805–2014) : бібліогр. словник /наук. ред. С. М. Куделко. Харків, 2015.*

**СТРЕЛЬБИЦЬКИЙ СЕМЕН ДЕМЕНТІЙОВИЧ
(1875–1937). Ректор Харківського інституту
народної освіти (1922–1924).**

Народився в м. Слов'янську Харківської губернії (нині – Донецька обл.) у сім'ї ремісника. У 1891 р. закінчив міське училище в м. Слов'янську, а в 1895 р. – учительську семінарію в м. Вовчанську Харківської губернії, після чого чотири роки працював учителем у початковій школі с. Христище Ізюмського повіту. Із грудня 1899 р. по червень 1903 р. обіймав посаду помічника завідувача матеріальної частини Південноросійського кам'яновугільного товариства (м. Горлівка Катеринославської губ.), із липня 1903 р. – завідувача матеріальної частини рудника «Золоте» в с. Майорівка Катеринославської губернії. У грудні 1916 р. перейшов на посаду секретаря кам'яновугільного товариства. Із квітня по вересень 1917 р. очолював створену в с. Майорівка Раду робітничих депутатів, а з жовтня того ж року – Раду гірничих робітників у м. Харкові. У липні 1919 р. був призначений на посаду завідувача тарифного відділу Наркомату праці УРСР у Києві, а з вересня 1919 р. – завідувача тарифного відділу Наркомату праці РСФРР у Москві. У вересні 1920 р. був призначений завідувачем Вищої партійної школи ЦК КП(б), а в травні 1922 р. – головою губернського відділу Спілки працівників освіти. Паралельно за сумісництвом із 1922 р. по листопад 1924 р. виконував обов'язки ректора Харківського інституту народної освіти. Із липня 1928 р. по березень 1929 р. працював завідувачем кафедри професійної освіти Українського науково-дослідного інституту педагогіки в Харкові, а з травня 1929 р. – завідувач відділу народної освіти при Харківському окружному виконавчому комітеті, із жовтня 1933 р. – директором Центральної науково-педагогічної бібліотеки. 13 серпня 1937 р. був заарештований і звинувачений у тому, що входив до складу керівництва української національної терористичної організації та займався шпionaжем. Був засуджений до найвищої міри покарання і 25 жовтня 1937 р. розстріляний. 29 жовтня 1957 р. Верховний Суд СРСР зняв з нього всі звинувачення.

Література: *Ена Т. Н. Стрельбицкий Семен Дементьевич (1875–1937): жизнь, оборвавшаяся трагически. Служение Отечеству и долгу: Очерки о жизни и деятельности ректоров Харьковских вузов (1805–2004 гг.) / под общ. ред. В. И. Астаховой, Е. В. Астаховой. Харьков, 2004; Ректори Харківського університету (1805–2014) : бібліогр. Словник / наук. ред. С. М. Куделко. Харків, 2015.*

**ГАВРИЛІВ МИРОСЛАВ СТЕПАНОВИЧ
(1885–1932). Ректор Харківського інституту
народної освіти (1924–1930).**

М.С. Гаврилів народився на Галичині, в м. Тарнів в Австро-Угорщині в сім'ї службовця залізниці. Після закінчення класичної гімназії в м. Станіславі (нині – Івано-Франківськ) навчався в 1903–1908 рр. на природничо-математичному факультеті Львівського університету. У 1908–1914 рр. (із перервами) учителював в українській гімназії в Станіславі. Із початком Першої світової війни мобілізований в австро-угорську армію. У березні 1915 р. потрапив у російський полон і був відправлений у Туркестан. Після звільнення з полону викладав українську мову в українській школі м. Ташкента (1918), бере участь у роботі українських організацій у Ташкенті. Від вересня 1920 р. – інструктор Наркомосу УСРР. У грудні 1920 р. був призначений завідувачем Центрального пролетарського музею в Полтаві, паралельно виконував обов'язки політкомісара інституту народної освіти і кооперативного технікуму, голови губернії правління працівників освіти. Із липня 1921 р. – заступник завідувача Полтавської губосвіти. Від березня 1922 р. – політичний комісар Полтавського інституту народної освіти та кооперативного технікуму, згодом – ректор Полтавського інституту народної освіти. У січні 1923 р. став студентом і одночасно асистентом Лекторського відділу Комуністичного університету імені Артема в Харкові. Восени 1924 р. вступив до аспірантури Українського інституту марксизму-ленінізму. У тому ж році його призначають ректором ХІНО ім. О.О. Потебні. Із лютого 1930 р. – директор Українського НДІ педагогіки, згодом – науковий працівник цього ж інституту, відповідальний секретар Українського товариства робітників науки і техніки. Одержавши інформацію про неминучий арешт, наклав на себе руки.

Література: Рубльов О. С. *Гаврилів Мирослав Степанович. Енциклопедія історії України. Київ, 2005. Т. 2; Ректори Харківського університету (1805–2014) : бібліогр. словник / наук. ред. С. М. Куделко. Харків, 2015.*

Н.О. Ткачова

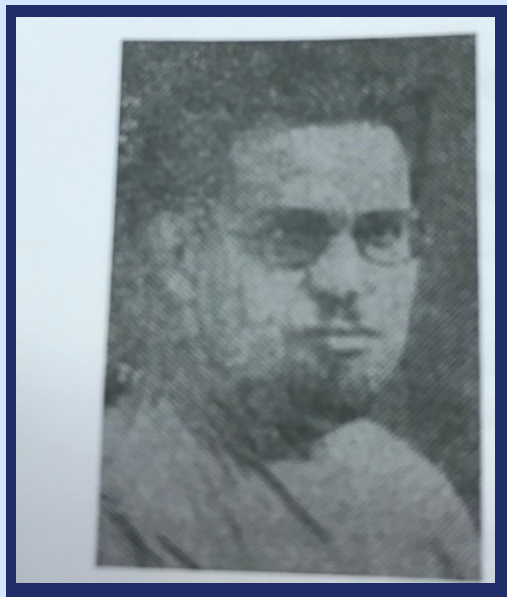

**БЛУДОВ ЯКІВ СЕМЕНОВИЧ (1897–1984).
Ректор Харківського інституту народної
освіти (січень–серпень 1930).**

Народився в с. Ново-Краснянка Куп'янського повіту Харківської губернії в родині робітників. Брав участь у революційному русі, за що й був заарештований на початку 1917 р. Звільнений після Лютневої революції, працював секретарем Сватівського райкомітету залізничників, а після жовтня 1917 р. – секретарем Сватівського ВРК, секретарем штабу Червоної армії і комісаром дільниці залізничного шляху (м. Самара). У 1923–1926 рр. навчався в Комуністичному університеті ім. Артема, потім – в аспірантурі Українського інституту марксизму-ленінізму (філософ.-соціол. відділення), яку закінчив у 1929 р. Із січня по серпень 1930 р. – ректор ХІНО ім. О. О. Потебні, а після його реорганізації залишився директором Харківського фізико-хіміко-математичного інституту. У 1932 р. призначений директором Інституту Червоної професури при Президії ВУЦВКа. Асистент, доцент, із 1930 р. – професор кафедри діалектичного й історичного матеріалізму ВУАМЛІН; професор і керівник кафедри діалектичного й історичного матеріалізму в Харківському фізико-хіміко-математичному інституті й у Харківському університеті. Із 1928 р. – молодший науковий співробітник, старший науковий співробітник, дійсний член НДІ філософії й природознавства ВУАМЛІН (1932); член президії ВУАМЛІН. Відповідальний редактор науково-політичного журналу «За марксистсько-ленінське природознавство», член редколегії журналу «Під прапором марксизму-ленінізму». У травні 1933 р. Я.С. Блудов став першим ректором Харківського університету, сформованим на базі Фізико-хіміко-математичного інституту й Педагогічного інституту професійної освіти. У 1934 р. був репресований, у 1939 р. – звільнений; 1955–1956 рр. – повністю реабілітований. У 1957–1958 рр. – старший викладач, а з 1958 р. по 1961 р. – професор кафедри філософії ХДУ ім. О. М. Горького (із 1961 р. – професор-консультант). Плідно працював у товаристві «Знання» при Харківській лекторії.

Нагороди: орден Леніна, медаль «За доблестный труд в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.», ювілейні медалі, звання заслуженого працівника вищої школи УРСР. Я.С. Блудов є почесним громадянином м. Сватове (Луганська обл.).

Література: *На скрижалях історії Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди / заг. ред. Л. Д. Зеленської, С. Т. Золотухіної. Харків : ФОП Бровін О. В., 2016; Фонд архіву сім'ї Блудових.*

**ПОДОЛЬСЬКИЙ ЙОСИП ГРИГОРОВИЧ
(1896–1937) – директор Харківського
інституту соціального виховання,
Харківського інституту народної освіти,
Всеукраїнського інституту народної освіти
ім. М. О. Скрипника та Харківського
педагогічного інституту (1933–1935).**

Народився 3 листопада 1896 р. в м. Переяславі Київської обл. У 1916 р. закінчив Переяславське комерційне училище. Вищу педагогічну освіту отримав в Харківському інституті народної освіти в 1928 р., а в 1929 р. Й.Г. Подольський був зарахований на посаду викладача факультету соціального виховання. У 1930 р. призначений на посаду директора Харківського інституту соціального виховання, реорганізованого в ХІНО (1931), ВУІНО ім. М.О. Скрипника (1931). Із 1933 р. – директор ХДПІ. Усі ці заклади очолював Й.Г. Подольський (до 1934). За його директорства створені рада інституту, навчально-методичні комісії, соціально-економічний кабінет, навчально-виробничий інститутський хор; відкриті 15 факультетів; розроблені нові навчальні плани і програми; відкриті консультаційні пункти для обслуговування студентів-заочників у районах області при педагогічних технікумах; оновлені аудиторії для занять. Із 1932 р. виходила друком інститутська газета «Іновець» (із 1933 р. – «За більшовицького педагога»). Завдяки зусиллям Й.Г. Подольського педагогічний інститут отримав у розпорядження гуртожиток на вул. Артема 56/58 (1933).

Із липня 1934 р. Й.Г. Подольський обіймав посаду завідувача Вінницького облвню. Подальша його доля склалася трагічно: був репресований, оголошений ворогом народу і страчений 27 вересня 1937 р. У 1956 р. було проведено додаткове розслідування, яке встановило його невинуватість. 12 липня 1958 р. Й.Г. Подольський був реабілітований, його чесне ім'я відновлено.

Література: *Архів ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Р-4893, Оп.1, Од. зб. 1 «Накази по інституту», 1933; Державний архів Вінницької обл. Р-6023, Оп. 4, спр. 6360 Подольського Йосипа Григоровича; Лазарева О. Становлення Харківського державного педагогічного інституту під керівництвом його першого директора Й.Г. Подольського (1931–1934 рр.). Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук. журнал № 9 (63). Суми, 2016.*

О.М. Лазарева

**СМИРНОВА ЛЮДМИЛА ДМИТРІВНА
(1899–1979) – директор
Харківського державного
педагогічного інституту (1934–1937).**

Л.Д. Смирнова народилася в селищі Боровичі Новгородської губернії (нині – Новгородської обл.) у родині вчителя російської та загальної історії. Закінчила Київський інститут народної освіти (1922–1924). 1924–1928 рр. – заступник начальника відділу просвіти Південно-Західної залізниці; 1929–1930 рр. – ректор Київського вечірнього комуністичного університету; 1931–1933 рр. – директор Київського кооперативного інституту; 1934 р. – завідувач сектору освіти ЦККП(б)У; 1934–1937 рр. – директор ХДПІ. За її керівництва ХДПІ були відкриті вечірнє відділення, курси підвищення кваліфікації вчителів із вищою освітою та перепідготовки адміністративно- педагогічних працівників, учительський інститут із дворічним терміном навчання (1935), дві нові кафедри – російської мови та літератури й української мови та літератури, аспірантура на кафедрах російської літератури та історії середніх віків (1936). Л.Д. Смирнова заручилася підтримкою Народного комісаріату освіти та міськвиконкому щодо підвищення державних асигнувань на завершення будівництва гуртожитку на 1200 місць (пров. Фанінський, 3), розширення бібліотечного книгосховища та відкриття двох читальних зал. Унаслідок репресій 1930-х років у педагогічному інституті були арештовані й засуджені кілька викладачів і співробітників. Л.Д. Смирнову було звинувачено в їх заступництві, виключено з партії та звільнено з інституту. Незабаром усі звинувачення були зняті, відновлено в партії, але не на посаді директора ХДПІ. Із 1950 р. Л.Д. Смирнова перейшла на викладацьку роботу до Харківського державного політехнічного інституту, де працювала протягом 16 років старшим викладачем кафедри історії КПСР.

За педагогічну діяльність Л.Д. Смирнова нагороджена орденом Трудового Червоного Прапора, медаллю «За сумлінну працю», іншими державними нагородами.

Література: *Служение Отечеству и долгу: Очерки о жизни и деятельности ректоров Харьковских вузов (1805–2004 гг.). Харьков, 2004; Наукові школи Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди: колективна монографія. Харків, 2014. Фонд архіву сім'ї Смирнових.*

**ШАЧНЕВА ЄВГЕНІЯ ВАСИЛІВНА (1906–1976).
Директор Харківського
державного педагогічного інституту
(1937–1942, 1943–1945).**

Є. В. Шачнева народилася в с. Котел (нині – Володарського району Пензенської обл.). У 1927 р. закінчила Харківський інститут народної освіти. У листопаді 1937 р. затверджена на посаді директора ХДПІ. За часів директорства Є. В. Шачнева (1937–1945) було відкрито природничий (1938–1939 н.р.), фізико-математичний (серпень 1940) факультети; організовано школу медсестер запасу (березень 1941); традиційними стали соцзмагання між академічними групами, відзначення найкращих викладачів; виходили друком «Наукові записки» ХДПІ, газета «За більшовицького педагога». У роки Другої світової війни

Є. В. Шачневій довелося організовувати евакуацію інституту до міста Самарканд та відновлювати його діяльність після звільнення Харкова. За один рік у неймовірно складних умовах відродження зруйнованого війною міста в інституті було організовано 22 кафедри, 10 кабінетів, хімічна лабораторія, буфет для студентів та допоміжне господарство. Відкрито 7 факультетів, обладнано 30 кімнат у студентському гуртожитку, де мешкало 93 студенти. 9 листопада 1944 року від імені професорсько-викладацького складу, студентів та адміністративно-технічного колективу Є. В. Шачнева звернулася до Харківського обкому КП(У) із проханням підтримати звернення до Верховної Ради УРСР про присудження інституту ім. Г. С. Сковороди. У лютому 1945 р. кандидатура Є. В. Шачневої була висунута на відповідальну партійну роботу. Однак до кінця свого життя Є. В. Шачнева була пов'язана з рідним інститутом, працюючи в ньому з 1951 р. старшим викладачем, а з 1961 р. до 1975 р. – доцентом кафедри історії КПРС.

Література: *Служение Отечеству и долгу: Очерки о жизни и деятельности ректоров Харьковских вузов (1805–2004 гг.). Харьков, 2004; Архів ХНПУ імені Г. С. Сковороди. Фонд Р 4293. Оп.1, д. 23. Приказы по институту. Том I. (2 января 1938 г. – 31 июля 1938 г.); ДАХО. Фонд Р 4293. Оп. 1, спр.12. Звіт про роботу інституту за 1943/44 навчальний.*

М.Е. Пісоцька

**ІВАНОВСЬКИЙ АНАТОЛІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ
(1885–1951). Директор Харківського
державного педагогічного інституту
ім. Г.С. Сковороди (1945–1951).**

Народився А.О. Івановський у 1885 р. у селі Прилуки Архангельської обл. У 1912 р. закінчив історичний факультет Петербурзького університету. Із 1934 р. працював в Харківському державному педагогічному інституті на посадах професора, завідувача кафедри, декана історичного факультету. 8 лютого 1945 р. А.О. Івановського було призначено директором інституту. Від цього часу в ХДПІ поновлюється видання «Наукових записок», відроджується студентське наукове товариство, при кафедрі починають працювати студентські наукові гуртки, зростає якісний склад кафедр. У 1947 р. відкрито факультет фізичного виховання та спорту й вечірнє відділення у складі трьох факультетів: історичного, філологічного та географічного, у 1948 р. – заочне відділення на історичному, математичному, філологічному (укр. і рос. відділення), географічному, природничому і дошкільному факультетах. Інституту повністю передано будівлю по пров. Фанінському, 3, де, крім гуртожитку, розмістився факультет фізичного виховання та спорту, створено консультаційний пункт для студентів-заочників у Краснограді. У 1948 р. започатковано створення власної бази інституту для проведення літньої польової практики студентів біологічного та географічного факультетів, у 1950 р. організовано комісію для налагодження систематичної роботи зі школами. Із 1951 р. в інституті почав функціонувати екстернат за спеціальностями «Історія» та «Фізичне виховання», розпочав роботу навчальний планетарій.

За плідну адміністративну, наукову, педагогічну, громадську діяльність А.О. Івановського було нагороджено орденом «Знак пошани», медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.».

Література: *Бережна С. В. Харківський державний педагогічний інститут імені Г. С. Сковороди у повоєнні роки: історія відродження і зростання (1943–1993 рр.) / С. В. Бережна, М. М. Кучемко. Харків : ФОП Тарасенко В. П., 2014; Служение Отечеству и долгу: Очерки о жизни и деятельности ректоров Харьковских вузов (1805–2004 гг.) / под общ. ред. В. И. Астаховой, Е. В. Астаховой. Харьков : Изд-во НУА: Золотые страницы, 2004; На скрижалях історії Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди / заг. ред. Л. Д. Зеленської, С. Т. Золотухіної. Харків : ФОП Бровін О. В., 2016.*

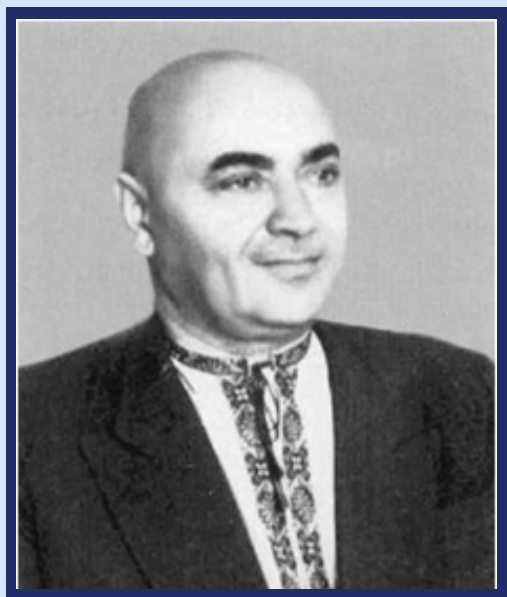

**ДЕМЕНТЬЄВ ІВАН ПИМЕНОВИЧ (1902–1985).
Директор Харківського державного
педагогічного інституту ім. Г.С. Сковороди
(1951–1959).**

І.П. Демент'єв народився в м. Градизьку Кременчуцького пов. Полтавської губернії. У 1924–1926 рр. служив у лавах РСЧА. Із 1927 р. – член ВКП(б). Працював вихователем дитячого будинку, інспектором політпросвіти. Після закінчення в 1931 р. Всеукраїнського інституту комуністичної освіти і здобуття фаху історика працював на партійній роботі інструктором культпропу та заступником секретаря РК КП(б)У в Харківській області. Із 1937 р. і до виходу на пенсію (1973) його трудова діяльність нерозривно пов'язана з Харківським державним педагогічним інститутом. Працював помічником директора заочного відділення, в.о. заступника директора навчальної частини, старшим викладачем кафедри історії СРСР, деканом історичного факультету, секретарем партійної організації інституту, завідувачем кафедри історії СРСР та УРСР, директором інституту, доцентом кафедри історії КПРС. У 1947 р. за успішний захист дисертації на тему «Земельне питання у декабристів» присуджено науковий ступінь кандидата історичних наук, учене звання доцента (1954). І.П. Демент'єв на посаді директора інституту (серпень 1951– квітень 1959) чимало зробив для вдосконалення підготовки вчителів, зміцнення та розвитку матеріальної бази: організовано 4-місячні курси для підготовки молоді до вступу в інститут, створено загальноінституцькі та факультетні комісії для поліпшення зв'язків із випускниками-вчителями; відкрито консультаційний пункт для приймання кандидатських іспитів, консультаційної допомоги й наукового керівництва роботою над кандидатськими дисертаціями прикріплених до пункту вчителів шкіл і викладачів; створено агробіологічну станцію та навчально-спортивний табір, організовано дослідне поле в с. Гайдари Зміївського р-ну; обладнано лижну та ковзанярську бази; облаштовано приміщення для утримання сільськогосподарських тварин, значно поповнено «живий куточок» на природничо-географічному факультеті; збудовано спортивну залу в навчальному корпусі № 1 по вул. Артема, 29.

Нагороджений орденами «Червона Зірка», Великої Вітчизняної війни II ступеня, медалями «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.», «За взяття Кенігсбергу», «За трудову доблесть».

Література: *Служение Отечеству и долгу: Очерки о жизни и деятельности ректоров Харьковских вузов (1805–2004 гг.). Харьков, 2004; Наукові школи Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Харків, 2014; На скрижалях історії Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди / заг. ред. Л. Д. Зеленської, С. Т. Золотухіної. Харків : ФОП Бровін О. В., 2016.*

**ПОВХ ВАСИЛЬ ОЛЕКСІЙОВИЧ (1906–1997).
Директор Харківського державного
педагогічного інституту фізичного виховання
ім. Г. С. Сковороди (1959–1962).**

В.О. Повх народився в с. Волковці (нині – Роменського р-ну Сум. обл.). Закінчив Гадяцький педагогічний технікум (1924), філологічний факультет Харківського інституту народної освіти і здобув спеціальність викладача української мови і літератури (1931). В.О. Повх у 1959 р. приступив до виконання обов'язків директора Харківського державного педагогічного інституту фізичного виховання ім. Г. С. Сковороди. Під його керівництвом педагогічний інститут був відновлений у складі факультетів фізичного виховання, фізично-математичного, філологічного, біолого-хімічного. Нові навчальні програми передбачали підготовку не лише викладачів фізкультури, але й вихователя шкіл-інтернатів. Після звільнення з посади директора (1962) працював старшим викладачем кафедри педагогіки ХДПІ ім. Г.С. Сковороди. В.О. Повх приділяв значну увагу теоретичним і практичним проблемам виховання студентів, їхньому мисленню, активності, творчості. Добре володів українською і російською мовами, читав білоруською, польською, німецькою мовами.

В.О. Повх відзначений знаком «Відмінник народної освіти» (1969) та іншими нагородами.

Література: ДАХО. Фонд Р 4293. Оп. 2, спр. 910 – Річний звіт про роботу інституту за 1960/1961 н. р. – 175 арк.

Л.С. Рибалко

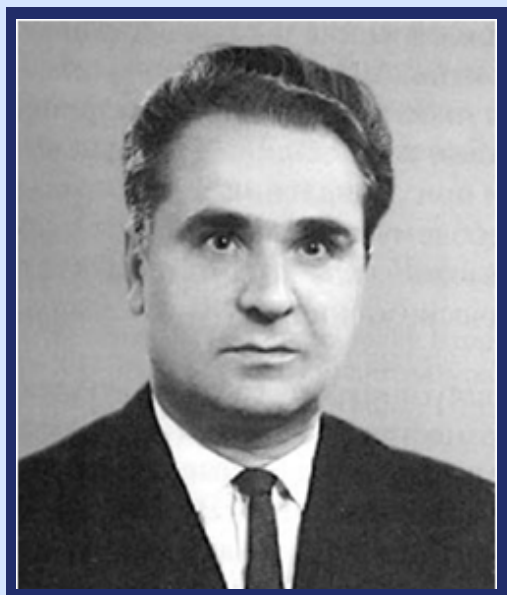

**ЛОМОВ ГРИГОРІЙ ІВАНОВИЧ (1911–1984).
Ректор Харківського державного
педагогічного інституту ім. Г.С. Сковороди
(1962–1966).**

Г.І. Ломов народився в м. Полтаві в сім'ї робітника. У 1938 р. закінчив вечірнє відділення історичного факультету Харківського державного університету за спеціальністю «Історія», отримавши кваліфікацію історика. Науковий педагогічний стаж – 31 рік. Науковою педагогічною діяльністю Г.І. Ломов почав займатися як викладач авіаційного інституту (1940–1941). У 1940 р. закінчив курси викладачів марксизму-ленінізму при ЦК КПУ, працював на партійній роботі. У 1954 р. Г.І. Ломов захистив кандидатську дисертацію в Інституті історії АН УРСР на тему «Установлення і укріплення радянської влади в Західній Україні (1939–1941)». Надрукував статті з цієї теми в періодичних виданнях. Усього мав: наукових статей – 6, брошур – 1, статей в газетах – 10; загальний обсяг публікацій – 6 у.д.а. На посаді ректора ХДПІ Г.І. Ломов вирішував питання реформування ЗВО зі спортивного в багатoproфільний педагогічний, відновив роботу фізико-математичного, філологічного, природничого факультетів. Налагодив психологічний клімат у колективі, займався благоустроєм навчально-спортивної бази в с. Гайдари, сприяв поліпшенню якості підготовки вчителів, приділяв посилену увагу навчально-виховній роботі зі студентами. Установив партнерські стосунки із Тбіліським педагогічним інститутом імені О.С. Пушкіна на рівні обміну делегаціями і вивчення досвіду роботи.

Пенсіонер республіканського значення, нагороджений орденом «Знак пошани».

Література: *Гетманець М. Ф. На стороне добра и правды: Ломов Григорий Иванович (1911–1984) / М. Ф. Гетманец, Т. Н. Ена // Служение Отечеству и долгу: Очерки о жизни и деятельности ректоров харьк. вузов (1805–2004 гг.) / под общ. ред. В. И. Астаховой, Е. В. Астаховой. Харьков : Изд-во НУА: Золотые страницы, 2004; Іщенко М. Пам'яті педагога. Г. І. Ломов: приклад для поколінь (Електронний ресурс). – URL: <http://asyan.org/potra/%D0%97> ; Фонд архіву сім'ї Ломових.*

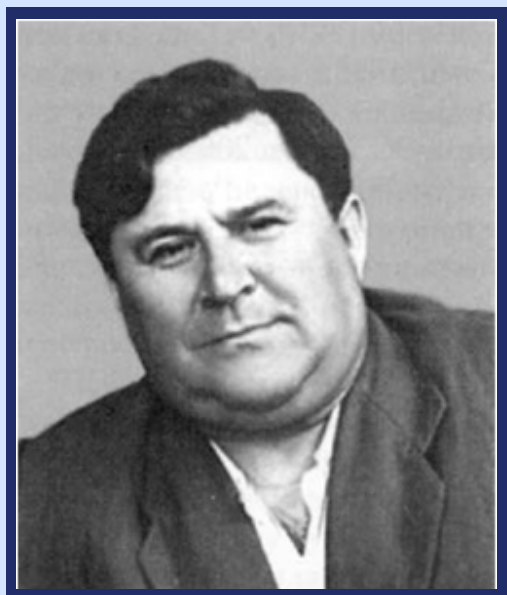
**ГЕТМАНЕЦЬ МИХАЙЛО ФЕДОСІЙОВИЧ
(16.09.1923– 29.04.2021). Ректор
Харківського державного педагогічного
інституту ім. Г.С. Сковороди (1966–1970).**

Народився 16 версеня 1923 р. в с. Китайгород Кіровоградської обл. У 1950 р. закінчив філологічний факультет Харківського державного університету ім. О. М. Горького. У 1954 р. захистив кандидатську дисертацію «Творческий путь П.А. Павленко». Докторську дисертацію «А.С. Макаренко и концепция нового человека в советской литературе 20–30-х годов» було захищено в 1980 р. Учене звання професора присвоєно в 1983 р. За роки ректорства М.Ф. Гетманця вдалося згуртувати викладацький та студентський колективи, зміцнити матеріально-технічну базу, розробити та втілити цікаві творчі програми розвитку інституту («Програма естетичного мінімуму», «Що повинен знати і уміти вчитель певної спеціальності?»). За ініціативи ректора Харківський педагогічний інститут висунув ідею адресної підготовки вчителів на замовлення районних відділів освіти. У жовтні 1967 р. М.Ф. Гетманець виїхав до Магдебурга, щоб заключити договір про співробітництво й надати зв'язкам закладів вищої освіти реального змісту.

М.Ф. Гетманець – учасник Другої Світової війни. Має бойові нагороди: ордени Вітчизняної війни II ступеня, орден «За мужність», медалі «За відвагу» та понад 20 медалей, одержаних у повоєнний час.

За наукову і педагогічну діяльність нагороджений знаком «Відмінник освіти», медаллю А.С. Макаренка, лауреат премії імені Григорія Квітки-Основ'яненка.

Література: *Наукові школи Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди: колективна монографія / за заг. ред. акад. І. Ф. Прокопенка. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2014; Професори Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди / гол. ред. М. Бєлєвцов. Харків: Видавничий дім «Відомі імена», 2006; На скрижалях історії Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди / заг. ред. Л. Д. Зеленської, С. Т. Золотухіної. Харків : ФОП Бровін О. В., 2016.*

**БОЙКО МИХАЙЛО ФЕДОРОВИЧ (1915–1988).
Ректор Харківського державного
педагогічного інституту
ім. Г.С. Сковороди (1970–1980).**

М.Ф. Бойко народився 1 листопада 1915 р. в с. Болотниця (нині – Талалаївський р-н, Чернігів. обл.) у сім'ї селянина. Після закінчення в 1934р. Гадяцького педагогічного технікуму навчався на історичному факультеті Харківського педагогічного інституту. Педагогічну діяльність М.Ф. Бойко розпочав у 1938 р. (директор СШ №1 м. Куп'янськ Харків. обл., директор СШ № 30 м. Харків). У 1953 р. М.Ф. Бойко захистив кандидатську дисертацію в галузі історії. Із 1970 р. до 1980 р. М.Ф. Бойко обіймав посаду ректора ХДПІ ім. Г. С. Сковороди. У ці роки відкрито педагогічний факультет; створено кафедри педагогіки і методики початкового навчання, психології; організовано науково-дослідний сектор; почав свою діяльність факультет підвищення кваліфікації директорів середніх загальноосвітніх шкіл Харків. обл.; уведено до експлуатації студентський гуртожиток по вул. 50-річчя ВЛКСМ (нині – просп. Ювілейний). Основні наукові праці М.Ф. Бойка присвячені актуальним проблемам освіти в Україні, ролі передового педагогічного досвіду в удосконаленні форм і методів навчання; розвитку середньої школи; підготовки вчительських кадрів, забезпечення єдності навчання і виховання, політехнічної і професійної освіти; оволодіння учнями вміннями працювати самостійно; використання наочних приладів у навчанні; розвитку шкільного самоврядування.

За плідну діяльність у галузі освіти в 1956 р. М.Ф. Бойку було присвоєно звання «Заслужений учитель УРСР». За період управління та науково-педагогічної діяльності Михайло Федорович нагороджений орденом Леніна, медаллю «За трудову доблесть», медалями імені Н.К. Крупської, А.С. Макаренка, знаками «Відмінник освіти УРСР», «Відмінник освіти СРСР».

Література: *На скрижалях історії Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди / заг. ред. Л. Д. Зеленської, С. Т. Золотухіної. Харків ФОП Бровін, 2016; Державний архів Харківської області (ДАХО). Фонд Р 4293 – Харківський державний педагогічний інститут. Оп. 2, спр. 960, Т. 2.*

Л.М. Калашнікова

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

**ПРОКОПЕНКО ІВАН ФЕДОРОВИЧ
(10.06.1936–29.06.2021).**

**Ректор Харківського державного
(національного) педагогічного інституту
(університету) імені Г.С. Сковороди
(1980 –2020).**

(10.06.1936, с. Васильки Лохвицького району Полтавської області, Україна – 29.06.2021, м. Харків) економіст, педагог, відомий учений і практик у сфері економічної освіти, підготовки педагогічних кадрів, управління освітою, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, заслужений працівник народної освіти України, ректор Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (1980–2020). Закінчив Харківський юридичний інститут (1960–1964). Трудовий шлях: колгосп ім. Т. Шевченка Лохвицького р-ну Полтавської обл. (1953–1955); шахта «Полтавська- Комсомольська № 2» (1956–1959); 2-й секретар Лохвицького райкому комсомолу (1959–1960); аспірант кафедри політичної економії Харківського державного університету (нині – Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна (1970–1973), кандидат економічних наук (1970–1973); викладач, доцент, завідувач кафедри політичної економії Харківського юридичного університету (1965–1980); від 1980 – ректор Харківського державного педагогічного інституту ім. Г.С. Сковороди, нині – Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, в якому очолював кафедру економічної теорії (1984–2015); захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук (1996), один з організаторів і дійсний член НАПН України та її Президії (1992). Під керівництвом ректора ХНПУ імені Г.С. Сковороди І.Ф. Прокопенка значно зріс якісний рівень науково-педагогічних працівників, розбудовано сучасну матеріально-технічну базу університету, відкрито нові факультети, музеї, культурні, науково-освітні та тренінгові центри, побудований Навчально-спортивний комплекс імені Ю. Пояркова, відкрито низку науково-дослідних і методичних лабораторій. Університет успішно здійснює підготовку духовно багаті та всебічно розвиненої особистості. Колектив університету пишається досягненнями своїх випускників, серед яких є герої України, політики, громадські діячі, педагоги зі світовим ім'ям, академіки, професори, видатні спортсмени, художники, музиканти. Лише за роки незалежності України університет підготував понад 170 тисяч професіоналів-учителів. Як один із провідних закладів вищої освіти в Україні, університет розвиває найкращі традиції освітництва, приділяє значну увагу модернізації навчального процесу, впровадженню європейських і світових інноваційних педагогічних технологій. Із метою інтеграції до європейського наукового простору в університеті здійснюється подальше підвищення рівня навчальної, наукової й виховної роботи.

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Наукова діяльність: методологія економічної освіти, економічна теорія з питань трансформаційної економіки, історія економічної думки, розробка програм і стандартів з економічної освіти, інноваційні педагогічні технології для підготовки сучасного вчителя. Розробив авторську концепцію інтенсифікації навчальної діяльності студентів та варіанти нових педагогічних технологій, альтернативних до традиційних технологій навчання. Нові технології навчання привернули увагу педагогічної громадськості й поширилися в багатьох закладах вищої освіти України та за кордоном, у зв'язку з чим І.Ф. Прокопенко був удостоєний першої премії НАПН України (1996). Підготував 14 докторів наук і 23 кандидати наук, особисті наукові здобутки відображені в понад 700 наукових та науково-методичних працях. Державні нагороди: почесне звання «Заслужений працівник народної освіти України» (1990); почесні відзнаки Президента України: орден «За заслуги» III ступеня (1996), орден «За заслуги» II ступеня (2010), орден «За заслуги» I ступеня (2016); ордени: «Знак пошани» (1958), Дружби народів (1976), Трудового Червоного Прапора (1985), «Патріот Вітчизни» (2012, почесна нагорода «Свята Софія» (2001); чотири медалі, відзнаки та значки: «Василь Сухомлинський» (1996), «Костянтин Ушинський» (2006), «Національна академія педагогічних наук України. 20 років» (2013), «Володимир Мономах» (2016); нагрудні знаки: «Відмінник освіти України» (1984), «Харків'янин року – 2009», «Григорій Сковорода» (2010), «Патріот України» (2010); Грамота Верховної Ради України (2007), інші нагороди МОН та НАПН України, звання Почесний громадянин міста Ємільчине Житомирської області (2000), «Почесний громадянин міста Лохвиця» (1995), «Почесний громадянин міста Харкова» (2009), «Почесний громадянин Слобожанщини» (2013), медаль НАПН України «Іван Франко» (2021), відзначений десятками інших рейтингових нагород. Ім'я І.Ф. Прокопенка внесено до книг: «Науковці України. Еліта держави», «Енциклопедія педагогічної освіти України», «Золота книга української еліти», «500 впливових особистостей України». І.Ф. Прокопенко нагороджений найвищою нагородою Міжнародної Асоціації «Козацтво» – золотою зіркою «Герой Козацтва України» (2012), орденом «За розбудову України» (2004), орденом Архистратига Михаїла (2010), Хрестом Українського Козацтва (із мечами) I ст. (2014).

29 червня 2021 року перестало битися серце Прокопенка Івана Федоровича. Це велика втрата для університету, громадськості Харкова та всієї країни. Його добре знають як в Україні, так і далеко за її межами. Внесок академіка Прокопенка І.Ф. у розвиток освіти й науки нашої держави є безцінним скарбом. Ім'я Івана Федоровича назавжди залишиться в серцях сковородинівців і буде вкарбовано золотими літерами в історію Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Керівництво й колектив університету докладатимуть максимум зусиль щодо збереження його найвищих надбань та найкращих традицій, забезпечення його успішного розвитку задля реалізації ідей та задумів Івана Федоровича Прокопенка.

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Пр.: Людина у світі економіки та бізнесу. Експеримент. підр. для середн. загальноосв. школи – Х., 1996; Основи економіки. Елементарна мікроекономіка. Підр. для Х класу загальноосв. школи – Х., 1997; Основи економіки. Елементарна макроекономіка. Підр. для XI класу загальноосв. школи – Х., 1997; Сторінки історії економічної думки в Україні. Навч. пос. – Х., 2000; Педагогічні технології. Навч. пос.(співавт.) – Х., 2002; Курс економічної теорії. Навч. пос. – Х., 2007 (співавт.); Основи економічної теорії. Навч. пос. для студ-в ЗВО неекон. спец-й. – Х., 2015 (співавт.); Соціально-економічні умови інноваційного розвитку національної економіки України: моногр. – Х., 2015 (співавт.); Пріоритетні напрями розвитку національної економіки України в контексті глобалізаційних викликів: моногр. – Х., 2018 (співавт.); Психологія. Базовий підручник для студентів вищих навчальних закладів. – Х., 2012. Педагогіка. Базовий підручник для студентів вищих навчальних закладів. – Х., 2015; Філософсько-освітні імплікації Григорія Сковороди: у витоків скovorодинівської інтелектуальної традиції: моногр. – Х., 2017(співавт.). Педагогічні технології в підготовці вчителів: Навч. пос. – Х., 2018. Пріоритетні напрями розвитку національної економіки України в контексті глобалізаційних викликів. – Х., 2018. Аналітична економіка та макроекономічна політика. Х., – 2019. Інноваційні методи викладання економічних дисциплін та їх використання в процесі підготовки бакалаврів і магістрів з економіки. Навч.-мет. пос. для студентів галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» («Економічна теорія »). – Х., 2019. Економіка, управління та право: освітньо-професійна траєкторія навчання: навч-метод. пос. для студентів галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спец. 051 «Економіка» – Х., 2020.

Література

- 1. Белоцерковский В. Я. Самоотверженное служение своему делу: Прокопенко Иван Федорович, ректор Харьковского государственного педагогического университета им. Г. С. Сковороды с 1980 года / В. Я. Белоцерковский, Т. Н. Ена // Служение Отечеству и долгу : очерки о жизни и деятельности ректоров Харьковских вузов : (1805–2004 гг.) / Нар. укр. акад. ; под общ. ред. В. И. Астаховой, Е. В. Астаховой. – Харьков : Изд-во НУА, 2004. – С. 154–156.**
- 2. Головнева И. В. Прокопенко Иван Федорович / И. В. Головнева // Выдающиеся педагоги высшей школы г. Харькова : биограф. словарь / Харьк. гуманит. ин-т "НУА"; В. И. Астахова (и др.). – Харьков : Кн. фабрика "Глобус";, 1998. – С. 492–494.**
- 3. Кращі освітяни 2008 року // Освіта. – 2009. – № 1–2. – С. 5–7.**
- 4. Прокопенко Иван Федорович // Золота книга української еліти : інформ.-іміджевий альм. : у 6 т. Т. 6 / Нац. проект "Золота книга української еліти"; ; (Л. Кравчук (голова орг. ком.) та ін.). – Київ : Євроімідж, 2001. – С. 114–115.**
- 5. Прокопенко Иван Федорович // Професори Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди / (ред. кол.: М. Бєлєвцов, І. Прокопенко та ін.). – Харків : Відомі імена, 2006. – С. 12.**
- 6. Прокопенко Иван Федорович // 500 влиятельных личностей = 500 впливових особистостей : інформ.-биограф. справ. / Восточно-Украинский биографический институт, Восточно-Украинская академия бизнеса ; ред. А. Н. Серебряков. – Харьков : Восточно-Украинский биографический институт, 2001. – С. 190. : ил. – (Украина: регионы. Харьковская область).**

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

7. Прокопенко І. Ф. Харківська науково-педагогічна школа: теоретичні здобутки та досвід (20–70-ті рр. XX ст.) / І. Ф. Прокопенко, Л. Д. Попова, І. Т. Сіра ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Харків : ХНПУ, 2007. – 151 с.
8. Прокопенко І. Ф. Шляхами щастя тридцять років : (до 30-річчя діяльності І. Ф. Прокопенка на посаді ректора ХНПУ ім. Г. С. Сковороди) / І. Ф. Прокопенко ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Харків : (б. в.), 2011. – 251 с.
9. Филатов А. Учитель педагогов: (И. Ф. Прокопенко – ректор ХГПУ им. Г. С. Сковороды) / А. Филатов // Вечерний Харьков. – 2000. – 10 июня.

Л.П. Радченко

**БОЙЧУК ЮРІЙ ДМИТРОВИЧ
(26.03.1970) - ректор Харківського
національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди
з 2020 року**

БОЙЧУК ЮРІЙ ДМИТРОВИЧ – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України. Народився 26 березня 1970 року в м. Лозова Харківської області. Після закінчення Харківського державного педагогічного інституту імені Г. С. Сковороди обіймав різні посади в цьому закладі вищої освіти – від викладача, професора, завідувача кафедри до проректора з наукової роботи.

У 1996 році отримав науковий ступінь кандидата біологічних наук (спеціальність 03.00.09 – ентомологія), у 2010 році – доктора педагогічних наук (спеціальність 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти). Учене звання професора присвоєно в 2011 році. У 2019 році обрано членом-кореспондентом НАПН України по відділенню «Професійна освіта і освіта дорослих».

Наукові інтереси професора Ю.Д. Бойчука – розробка теоретико-методичних основ підготовки майбутнього вчителя основ здоров'я; формування еколого-валеологічної культури студентської молоді; дослідження впливу екологічних факторів на здоров'я людини; методика викладання природничих дисциплін у вищій школі; психолого-педагогічний, валеологічний і корекційно-реабілітаційний супровід осіб з особливими потребами в закладах освіти.

У 1998 році за низку досліджень у галузі технічної ентомології був стипендіатом Міжнародного фонду «Відродження», отримав грант Уряду України для молодих учених і викладачів. У 2019 році отримав стипендію імені Василя Каразіна в номінації «Гуманітарні науки» від Харківської обласної державної адміністрації. У 2019 році нагороджено медаллю Г.С. Сковороди НАПН України.

Професор Ю.Д. Бойчук створив наукову школу з педагогіки здоров'я. Під його керівництвом захищено 5 докторських і 15 кандидатських дисертацій із педагогічних наук. Він є головою спеціалізованої вченої ради із захисту докторських і кандидатських дисертацій, головним редактором науково-інформаційного журналу «Новий колегіум» (фахове видання з педагогічних наук, категорія Б). Має понад 450 наукових та навчально-методичних праць, серед яких монографії, навчальні посібники, енциклопедії, словники-довідники, наукові статті у фахових вітчизняних і закордонних виданнях.

У 2016 році під керівництвом професора Ю.Д. Бойчука на очолюваній ним кафедрі здоров'я людини і корекційної освіти було отримано ліцензію та здійснено перший набір бакалаврів зі спеціальності 014 Середня освіта (здоров'я людини); у 2018 році отримано ліцензію та здійснено набір на підготовку бакалаврів і магістрів зі спеціальності 016 Спеціальна освіта.

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

За час роботи на посаді професора з наукової роботи професор Ю.Д. Бойчук зробив вагомий внесок у науково-педагогічну роботу університету, формування поточних і перспективних планів наукових досліджень, досягнення високих наукових результатів, їх упровадження в освітній процес, професійну підготовку і перепідготовку висококваліфікованих педагогічних кадрів.

У грудні 2020 року професора Ю.Д. Бойчука призначено на посаду ректора Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Як ректор, професор Ю.Д. Бойчук у своїй управлінській і науково-освітній діяльності активно впроваджує ідею забезпечення переходу від знаннево-орієнтованого до особистісно- та діяльнісно-орієнтованого, цілісного навчання і виховання, забезпечення здатності педагогічних університетів до формування національної педагогічної еліти, зростання в суспільстві престижу вчительської професії, а також єдності світоглядної, фундаментальної і психолого-педагогічної підготовки, необхідності формування в майбутніх педагогів системного типу мислення та його інноваційного характеру, високої соціальної і професійної мобільності, готовності до змін, виховання активної громадянської позиції й патріотизму.

Ректор Ю.Д. Бойчук докладает чимало зусиль задля збереження університету як класичного педагогічного університету із довготривалими традиціями та потужними науковими школами в поєднанні із сучасними інноваційними трендами. Розвиток університету спрямований на трансформацію управління, прогресивний ризик-менеджмент, постійне поліпшення якості освіти й розвиток наукових досліджень. Провідними завданнями є підвищення престижу Сковородинівського університету в суспільстві, поглиблення його інтеграції у світовий науково-освітній простір, створення сучасної інформаційно-комунікаційної та освітньо-наукової інфраструктури; входження наукових публікацій викладачів та видань університету у світові рейтингові системи та бази даних; розробка запровадження в освітній процес інноваційних технологій навчання; імплементація основоположних принципів академічної й дослідницької доброчесності; участь у міжнародних проєктах і грантових програмах; забезпечення відповідності освітніх програм європейським світовим стандартам; збільшення кількості іноземних здобувачів вищої освіти; розширення можливостей для академічної мобільності студентів, аспірантів і викладачів; сприяння творчій самореалізації кожного члена Сковородинівської громади.

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

ВИДАТНІ ВЧЕНІ ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ

Авербах Леонід Вікторович (06.01.1938–25.04.1998) – випускник факультету фізичного виховання та спорту ХДПУ (1962), працював у ХДПУ з 1995 по 1998. Заслужений тренер України, МС СРСР із фехтування. Тренер видатних фехтувальників СРСР та України, переможців і призерів українських, радянських та міжнародних змагань: бронзового призера Олімпійських ігор 1988 року Михайла Тишка, Вячеслава Данилова, Віктора та Володимира Соколових, Валерія Тумакова, Галини Дроговальової, Ірини Одокієнко, Володимира Лукашенка, Андрія Макарущенка та ін. Багато років поспіль Леонід Вікторович визнавався кращим тренером Харківщини.

І.В. Кривенцова

Алексєєв Всеволод Володимирович (01.01.1940–2003) – народився в м. Ізюм Харківської області. Кандидат біологічних наук, доцент. Закінчив факультет фізичної культури ХДПУ ім. Г.С. Сковороди у 1964. Працював на кафедрі анатомії і фізіології ім. професора Я.Р. Синельникова із 1971 по 2003. Сфера наукових досліджень: фізіологія вищої нервової діяльності, вплив гіпер- та гіпокінезії на основні системи організму. Він є одним із розробників третбана. Автор понад 200 наукових та науково-методичних праць.

А.В. Мамотенко

Багалій Дмитро Іванович (07.11.(26.10.)1857 (м. Київ) – 09.02.1932, (м. Харків)) – визначний український історик, історіограф, архівіст та джерелознавець. Приват-доцент (1883), екстраординарний (1887), ординарний (1889), заслужений (1908) професор кафедри російської історії та ректор Харківського університету (1906–1911). Член Державної ради (1906–1907, 1911–1914). Голова Харківської міської думи (1914–1917). Голова видавничого комітету Харківського товариства грамотності (1891–1904). Голова правління Харківської громадської бібліотеки (нині – ХДНБ ім. В.Г. Короленка) у 1893–1905. Один із засновників та лекторів Вищих жіночих курсів у Харкові. Один із фундаторів та перших академіків Української академії наук (1918), голова історико-філологічного відділу Всеукраїнської академії наук (1918–1920, 1929–1930). Голова Харківської філії Українського наукового товариства (1921–1922). Декан Академії теоретичних знань у Харкові (1920). Професор історії України в Харківському інституті народної освіти (ХІНО) (1921–1927). Завідувач Харківської науково-дослідної кафедри історії України (1922–1929); із 1927 – іст. укр. культури ім. Д.І. Багалія), потім директор створеного на її базі Інституту історії української культури імені Д.І. Багалія (1930–1932). Фактичний керівник Центрального архівного управління УСРР (1923–1924). Перший директор Науково-дослідного інституту ім. Тараса Шевченка (1926 –1932). Голова Центрального бюро Секції наукових працівників УСРР (1925 –1932). Автор понад 500 праць.

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Балбенко Ольга Олександрівна (1939–1997) – кандидат фізико-математичних наук (1968), доцент (1971). Закінчила з відзнакою Харківський педагогічний інститут ім. Г.С. Сковороди (1961). У 1971–1982 – завідувач кафедри методики фізики і ТЗН, 1987–1992 – заступник декана фізико-математичного факультету з навчальної роботи, 1992–1995 – декан фізико-математичного факультету. Нагороджена орденом Трудового Червоного Прапора (1982). Автор понад 100 наукових праць.

Балбенко Степан Юрійович (1937–2007) – викладач, старший викладач кафедри фізичного виховання (1967–1973). Кандидат педагогічних наук (1973), доцент (1975), професор (1991). Завідувач кафедри фізичного виховання (1973–1976), заступник декана факультету фізичного виховання (1976–1978), декан факультету фізичної культури (1978–2000), професор кафедри педагогіки (2000–2007).

В.А. Коробейнік

Бесєдіна-Невзорова Віра Павлівна (09.(21.)08.1894–06.03.1971) – мовознавець, славіст. Доктор філологічних наук (1965), професор (1967). Заслужений діяч науки УРСР (1968). Із 1925 – науково-педагогічний співробітник мовознавчої науково-дослідної кафедри Харківського ІНО; 1930–1933 – викладач Харківського педагогічного інституту професійної освіти (заснований на базі ІНО), завідувач кафедри. Після 1933 працювала в Харківському державному університеті ім. О.М. Горького. Література: Мовознавство на Україні за п'ятдесят років. Київ, 1967; Слов'янська філологія на Україні (1963–67). Бібліографія. Ч. 1. Мовознавство. Фольклористика. Київ, 1968; Булахов М. Г. Восточнославянские языковеды: Биобиблиогр. слов. Т. 2. Минск, 1977; Широкопад Е. Ф. Вера Павловна Бесєдіна-Невзорова // Рус. филологія: Укр. вест. Харьков, 1994. № 4.

О.І. Артюх

Білецький Олександр Іванович (02.11.1884 (м. Казань) – 02.08.1961 (м. Київ)) – літературознавець, театральний діяч, академік АН УРСР (1939), АН СРСР (1946), заслужений діяч науки. Закінчив історико-філологічний факультет Харківського університету. Працював приват-доцентом, професором кафедри російської мови і літератури Харківського університету. Під час приєднання Харківського педагогічного інституту до Харківського університету із 1924 очолював кафедру літературознавства, керував аспірантами, які згодом склали більшість на кафедрі історії літератури Харківського педагогічного інституту ім. Г.С. Сковороди (М.О. Габель, З.С. Єфімова, С.М. Утєвський, Б.М. Сивоволов, М.В. Черняков, М.О. Фінкель). Із 1936 працював в Інституті літератури ім. Т.Г. Шевченка АН УРСР, із 1939 – його директор. Із 1944 – завідувач кафедри російської літератури КДУ ім. Т.Г. Шевченка. Автор майже 500 робіт – досліджень з історії української, російської і зарубіжної літератури, проблем з історії поетики, теорії, методології літератури. Фундатор першого в Україні театру для дітей – Театру казки (1922, із 1936 – ТЮГ).

О.П. Ільницька

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Білоцерківський Василь Якович (18.03.1928 (с. Одринка Нововодолазького р-ну Харківської обл.) – 03.12.2018 (м. Харків)) – учений-історик. Доктор історичних наук (1987). Професор (1989). У 1990–2015 – завідувач (до 2001), професор кафедри історії України ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Автор понад 60 наукових, науково-популярних та методичних праць. Основні наукові напрями – історія середньої та вищої освіти; вплив державних і громадських та партійних органів на розвиток освіти й культури, Голодомор 1932–1933 рр. Під його керівництвом захищено 15 кандидатських дисертацій. Головні наукові праці: Комуністична партія – організатор культурної революції на Україні. 1926–1937 рр. Харків, 1985; Історія України: посібник. Київ, 2007 (3-тє вид.); Історія української культури: навчальний посібник. Київ, 2012 (у співавт., 4-тє вид.); Рідний край. Харків, 1994 (у співавт., 2 вид.); Харків – моя мала Батьківщина: навчальний посібник. Харків, 2003 (у співавт., 2-ге вид.); Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 років в Україні. Харк. обл. Харків, 2008. (у співавт.).

Боданська Ольга Яківна (10.11.1924–14.11.2006)–

Перший завідувач кафедри початкового навчання, яка об'єднувала всі дисципліни факультету початкового навчання (1973). Із 1974 до 1984 очолювала кафедру педагогіки і методики початкового навчання. Кандидат педагогічних наук (1972), доцент. У 1943 р. пішла на фронт, де була учасником Другої світової війни, зокрема воювала в Харківському напрямі та брала участь у війні з японським імперіалізмом. Закінчила Харківський державний університет (1951). Працювала директором харківської школи-інтернату № 3 (1957–1964), директором харківського обласного інституту вдосконалення вчителів (1964–1972). Із 1972 р. – кандидат педагогічних наук, доцент ХНПУ імені Г.С. Сковороди. У 1973 р. стала першим завідувачем кафедри початкового навчання, яка об'єднувала всі дисципліни факультету початкового навчання.

За педагогічну та громадянську діяльність нагороджена Почесними грамотами Міністерства освіти УРСР, знаком «Відмінник народної освіти», медаллю «За доблесну працю. В ознаменування століття з дня народження В.І. Леніна», медаллю А.С. Макаренка. Учасник Другої світової війни. Нагороджена трьома медалями: «За бойові заслуги», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.», «За перемогу над Японією».

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Бойко Микола Павлович (05.05.1911 (с. Івангород Івангородської вол. Борзнянського пов. Чернігівської губ. (нині – Ічнянського р-ну Чернігівської обл.)) – 29.03.1995 (м. Донецьк)) – радянський офіцер, Герой Радянського Союзу (1943), учасник Другої світової війни. Народився в селянській сім'ї. Українець. Член ВКП(б) / КПРС із 1941. Після закінчення школи працював трактористом у колгоспі. У 1933 закінчив Ніжинську міжрайонну партійну школу, після чого обіймав посаду пропагандиста політвідділу Батуринської МТС. 1934–1935 проходив строкову службу в Червоній Армії. Після демобілізації трудився спочатку в Орловській споживспілці, потім завідував культбазою у м. Брянську. Із початком німецько-радянської війни знову призваний в діючу армію. Воював на Зх., Брянськ., Центр. і 1-му Укр. фронтах. Визволяв Росію, Білорусію, Україну, Прибалтику. 29.09.1943 батарея під командуванням М.П. Бойка першою у своєму полку форсувала р. Прип'ять на Пд.-Сх. від м. Чорнобиля Київської області. На плацдармі вона стримала 7 контратак гітлерівців, знищивши 2 бронемашини і два взводи піхоти ворога. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 16 жовтня 1943 року «за мужність, стійкість і відвагу, проявлені в боях при форсуванні Дніпра, утриманні та розширенні плацдармів» гвардії старшому лейтенанту Миколі Павловичу Бойку присвоєно звання Героя Радянського Союзу. У 1946 році М.П. Бойко у званні капітана вийшов у запас. У 1948 закінчив радянсько-партійну школу, у 1952 – історичний факультет Харківського педагогічного інституту ім. Г.С. Сковороди. Після отримання диплома викладав у вищих навчальних закладах. Спочатку в м. Ізмаїлі Одеської області, потім – у Харкові. У 1970–1976 роках викладав у Сумській філії Харківського політехнічного інституту, 1976–1990 – у Донецькому політехнічному інституті. Нагороджений орденом Леніна, двома орденами Вітчизняної війни 1-го ступеня, орденом Вітчизняної війни 2-го ступеня, медалями. Портрет Героя розміщено на стіні біля музею історії ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Його ім'я присвоєне експериментальній школі № 5 м. Донецька. На будівлі Донецького національного технічного університету встановлено меморіальну дошку. Навічно зарахований солдатом однієї із військових частин.

Бондарев Єгор Олексійович (01.05.1927–22.03.2007) – народився в с. Образцове Дмитріївського р-ну Курської обл. (РФ). Історик, доктор історичних наук (1985), професор (1986), завідувач кафедри всесвітньої історії ХДПУ (1995–2007). Учасник Другої світової війни. Закінчив історичний факультет Курського державного педагогічного інституту (1955). Працював асистентом, викладачем, доцентом кафедри історії КПРС Харківського університету (1964–1979); завідувач кафедри історії КПРС Харківського авіаційного інституту (1979–1991); професор кафедри історії України та правового виховання Харківської юридичної академії (1991–1995). Дослідження: історія розвитку виробничих сил у сільському господарстві України, історіографія 2-ї світ. війни, інтеграційні процеси в Європі. Нагороджений знаком «Відмінник освіти України». Праці: Развитие механизации и электрификации сельского хозяйства Украинской ССР / АН УССР, Ин-т истории. Киев, 1988; Історія України: Курс лекцій: У 4 ч. Київ, 1993 (співавт.); Політична історія України: Посібн. для студ. вищ. навч. закл. Київ, 2001 (співавт.).

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Брицин Михайло Якимович (20.11.1922–30.07.2012) – мовознавець, доктор філологічних наук, професор. У Харківському педагогічному інституті працював у 1957–1960. Завідувач кафедри російської мови. Кандидатська дисертація (1954), докторська дисертація (1967). Автор майже 110 наукових праць із різних галузей науково-педагогічної діяльності: методики викладання російської та української мов у ВНЗ та школі; термінознавства; діалектології; історії та загального мовознавства. Науковий керівник 2 докторських і 40 кандидатських дисертацій.

Література: Баженов Л. В. Поділля в працях дослідників і краєзнавців XIX–XX ст. : Історіографія. Біобібліографія. Матеріали. Кам'янець-Подільський, 1993; Артикуца Н., Гончаров В., Суровий А. Михайло Якимович Брицин // Кам'янець-Подільський державний університет в особах. – Т. 1. – Кам'янець-Подільський, 2003; Прискок О. В. Брицин Михайло Якимович // Енциклопедія сучасної України / Нац. акад. наук України, Наук. т-во ім. Шевченка, Координац. бюро енциклопедії сучасної України НАН України. Київ, 2004. Т. 3; Завальнюк О. М., Прокопчук В. С., Гавришук А. П. Кам'янець-Подільський держ. учительський ін-т у роки Великої Вітчизняної війни. Кам'янець-Подільський, 2010; Гончаров В. И., Михаил Акимович Брицын – классики исторической лексикологии, талантливый преподаватель : (памяти учителя, к 90-летию со дня рождения) // Система і структура східнослов'янських мов : Зб. наук. праць / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. Київ, 2012. Вип. 5.

О.В. Радчук

Бузескул Владислав Петрович (24.02.(08.03.)1858 (с. Попівка Ізюмського повіту Катеринославської губернії (нині – смт Зарічне Донецької обл.) – 01.06.1931 (м. Харків)) – визначний історик античності, історіограф та джерелознавець. Приват-доцент (1885), екстраординарний (1890), ординарний (1895) професор кафедри всесвітньої історії, декан (1901–1905) історико-філологічного факультету Харківського університету, а потім ХІНО (до 1924). Із 1921 – керівник науково-дослідної кафедри європейської культури при ХІНО. Академік ВУАН (1925) та інших академій. Наукові праці присвячені переважно історії Стародавньої Греції, питанням східознавства, історіографії та джерелознавства.

Булаховський Леонід Арсенійович (02.(14.)04.1888–04.04.1961) – мовознавець, академік НАНУ (1939), член-кореспондент АН СРСР (із 1946), заслужений діяч науки УРСР (1941). Професор і завідувач кафедри мовознавства Харківського педагогічного інституту (1933–1941). Автор майже 350 наукових праць із різних питань сучасної української мови та її історії, зі славістики, загального мовознавства, методики викладання.

Література: Білодід І. К. Леонід Арсенійович Булаховський. Київ, 1968; Борковский В. И. Леонид Арсеньевич Булаховский // Русская речь. 1968. № 4; Лукінова Т. Б. Видання наукової спадщини Л. А. Булаховського // Мовознавство, 1968, № 2; Булахов М. Г. Восточнославянские языковеды: библиографич. словарь. Т. 2. Минск, 1977; Л. А. Булаховский и современное языкознание : К 100-летию со дня рождения: сб. науч. трудов / АН Укр. ССР, Ин-т языковедения им. А.А. Потебни. Киев : Наук. думка, 1987.

О.В. Радчук

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Бурковський Анатолій Трохимович (10.03.1916 (м. Новоград- Волинський (нині – Житомирської обл.)) – 17.10.1985 (м. Кіровоград (нині – Кропивницький)) – радянський офіцер, Герой Радянського Союзу (1945), учасник Другої світової війни. Народився в робітничій сім'ї. Українець. Член КПРС із 1942. Закінчив Київський газетний технікум, у 1938 році – історичний факультет Харківського учительського інституту. Працював директором середньої школи в с. Дубрівка Баранівського району Житомирської області. Призваний в армію напередодні німецько-радянської війни в 1941. Воював на Пд.-Зх., Калінін., 1-му Прибалт. фронтах. Захищав від гітлерівців Україну, Росію, Білорусію, Прибалтику. Пройшов шлях від командира бойового відділення до командира батальйону. Чотири рази був поранений. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 24 березня 1945 року «за мужність, героїзм і високу військову майстерність, проявлені в боях при звільненні Латвії» майору Анатолію Трохимовичу Бурковському присвоєно звання Героя Радянського Союзу. У 1945 році майор А.Т. Бурковський вийшов у запас. Спочатку працював заступником начальника Новоград- Волинського відділу військторгу, 1949–1951 – завідувач торгового відділу Дрогобицького облвиконкому, 1951–1953 – завідувач планово-фінансово- торгового відділу Дрогобицького ОК Компартії України, 1954–1959 – голова правління Дрогобицької обласної споживчої спілки (згодом – обл. союзу спожив. кооперації). Потім переїхав до Кіровограда, де у 1959 працював директором ПТУ кооперації. Похований у Кіровограді в Пантеоні Вічної Слави. Нагороджений орденами Леніна, Червоного Прапора, Трудового Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1-го ступеня, двома орденами «Знак Пошани», медаллю «За відвагу», іншими медалями. Портрет Героя розміщено на стіні біля музею історії ХНПУ імені Г.С. Сковороди. У м. Новоград-Волинський на його честь встановлена меморіальна дошка.

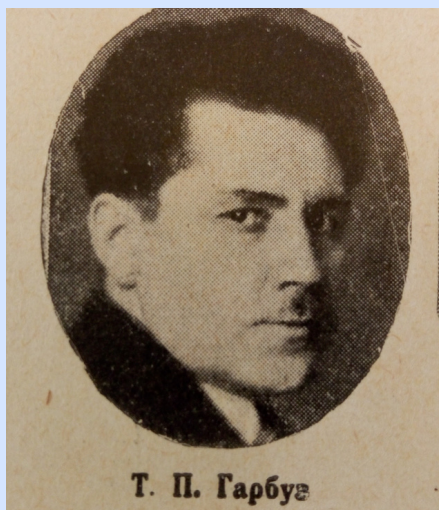
Венгеровський Юрій Наумович (26.10.1938 (м. Харків) – 04.12.1998 (м. Белгород, Росія)) – Закінчив ХДПІ імені Г.С. Сковороди у 1965 (спортивна спеціалізація – волейбол, кафедра спортивних ігор). ЗМС СРСР (1966). Радянський волейболіст. Гравець збірної СРСР (1958–1966). Олімпійський чемпіон (1964), чемпіон Світу (1962), володар Кубка Світу (1965), чемпіон СРСР (1963). У збірній СРСР в офіційних змаганнях виступав у 1958–1966. Тренував команди «Буревісник» (Харків), СКА (Ростов-на-Дону), «Спартак» (Петропавловськ-Камчатський), «Автомобіліст» (Куйбишев). Із 1977 (із перервами) був старшим тренером белгородських команд «Технолог» та «Білогір'я-Динамо». Помер під час тренування 4 грудня 1998 року в Белгороді.

Література: Ермаков С. С. Волейбол Харькова: 1925–2000 гг. Факты и комментарии. – Харьков, ХГАДИ. – 2004. – 372 с; Олейник Н. А. История физической культуры и спорта на Харьковщине (люди, годы, факты) (Текст) / Н. А. Олейник, Ю. И. Грот. – Х. : ХДАФК, 2002. Т. 2 : 1951–1974. – Х. : Прапор, 2005. – 447 с. : фотоил. – ISBN 966-8690-11-7. 60-летию Великой Победы посвящается; Венгеровський Ю. Н. Вікіпедія. <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Волошенко Леся Іванівна (07.12.1946–16.02.2014). Народилася в м. Ульяновськ у сім'ї службовців. Із 1966 по 1970 рр. працювала вчителем співу у восьмирічній школі м. Мелекес Ульяновської області. У 1970 р. вступила на факультет психології Московського державного університету ім. М.В. Ломоносова, який закінчила у 1975 р. за спеціальністю «Психологія». Із 1975 р. по 1978 р. за направленням працювала в Кременчуцькому льотному училищі цивільної авіації спочатку викладачем психофізіології, а потім – завідувачем лабораторії психофізіології. У 1978 р. переїхала до м. Харкова, де почала працювати молодшим науковим співробітником лабораторії соціологічних проблем праці та управління ВНДІ електроапарату. Із 1979 р. – молодший науковий співробітник лабораторії психології навчання Харківського державного педагогічного інституту ім. Г.С. Сковороди. У лабораторії під керівництвом доцента Ф.Г. Боданського досліджувалися психологічні передумови побудови математичного та мовного курсів у початкових класах. Із 1980 р. – асистент, а з 1985 р. – викладач кафедри психології ХДПІ ім. Г.С. Сковороди. У 1992 р. захистила кандидатську дисертацію з теми: «Развитие продуктивных функций памяти у младших школьников в процессе усвоения семантической и логической структуры текстовой информации» під керівництвом доктора психологічних наук, професора С.П. Бочарової. Із 1995 р. – доцент кафедри психології ХДПІ ім. Г.С. Сковороди. Під керівництвом Волошенко Л.І. захищено 3 кандидатські дисертації. Коло наукових інтересів: проблеми дитячої та педагогічної психології, зокрема продуктивні функції пам'яті в організації та регуляції діяльності дітей молодшого шкільного віку щодо створення оригінальних текстів; розвиток вольової поведінки в дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку; психологічна готовність дитини до шкільного навчання. Автор навчально-методичного посібника «Развитие связной речи детей старшего дошкольного возраста» (у співавторстві, 2008) і монографії «Психологічні умови розвитку вольової поведінки старших дошкільників та молодших школярів» (у співавторстві, 2019).

Т. П. Гарбуз

Гарбуз Терентій Павлович (25.10.1891 р. - 06.12.1939 р) – завідувач кафедри педагогіки Харківського державного педагогічного інституту (1931–1933). Народився 25 жовтня 1891 р. Середню освіту здобув у початковій школі, шестикласному міському училищі, на дворічних педагогічних курсах Богодухова; педагогічну – у Тифліському педагогічному інституті на словесно-гуманітарному відділенні. Із 1924 по 1926 рр. навчався в аспірантурі науково-дослідної кафедри педагогіки (із 1926 – Український науково-дослідний інститут педагогіки (УНДІП)). 8 грудня 1926 р. захистив дисертацію на тему «Сільськогосподарський ухил у школі» й отримав ступінь наукового співробітника УНДІПу. Працював в УНДІПі в секції дидактики та методики шкільної праці на посаді штатного радянського цензора в Наукпедкомі (рецензував букварі). Із 1911 р. працював народним учителем початкових класів у сільській школі на Сумщині.

Із 1917 р. працював учителем гімназії та педагогічних курсів Богодухова, а також завідував шкільним відділом колишнього земства. Із 1919 р. працював інспектором соціального виховання повітового училища і водночас – завідувачем педшколи, а потім педкурсів (згодом – педагогічний технікум імені Г.С. Сковороди).

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Із 1923 р. по 1925 р. працював інспектором соціального виховання Харківської губернської народної освіти. Із 1924 р. викладав у Харківському педагогічному технікумі імені Г.С. Сковороди, а з 1926 р. по 1927 р. завідував навчальною частиною технікуму, викладав педагогічні дисципліни та методику мови. Із 1924 р. викладав на робфаці Харківського інституту народної освіти, а з 1925 р. – на факультеті соціального виховання дидактику, методику мови, педпрактику, завідував шкільним відділом, педагогічним кабінетом. У 1927 р. був обраний на посаду заступника голови педагогічної предметної комісії Харківського ІНО. Працював в освітніх наукових установах Харкова: науковим співробітником Харківського наукового товариства, Дослідно-педологічної станції Укрсоцвиху, у секції дидактики й методики шкільної роботи кафедри педагогіки ХІНО. Із 1 жовтня 1929 р. працював штатним професором II групи ХІНО (викладач методики й педагогічної практики), згодом – завідувачем кафедри педагогіки в Інституті соціального виховання (потім – ХДПІ). Звільнений 23 жовтня 1933 р. за систематичне впровадження в роботу інституту «класово-ворожих і шкідливих теорій». Після звільнення з ХДПІ працював професором педагогіки в Орловському педагогічному інституті, звідки був звільнений (через замовчування про минуле) у липні 1935 р. Із 1 жовтня 1935 р. по 29 травня 1937 р. працював співробітником педагогічної лабораторії Курського облвн. 10 грудня 1937 р. осуджений на 10 років позбавлення волі. Помер 6 грудня 1939 р. в Нижньо-Амурському таборі. Ім'я Т.П. Гарбуза за сприяння сина було повністю реабілітоване 27 жовтня 1957 р. Автор численних наукових праць та методичних посібників з української мови, серед них: два букварі та читанка для шкіл соціального виховання, навчальний підручник «Рідна мова в трудовій школі» для шкіл молодшого концентру, «робочі» книжки з української мови і літератури для учнів 5-го, 6-го та 7-го років навчання, «Робітна книжка з правопису та граматики української мови» для 3-го року навчання в трудовій школі, «Початок правопису та граматики».

Гепнер Юлій Романович (1897–1966). По закінченню Харківського державного університету (1922) працював у ньому викладачем. Завідувач кафедри загального мовознавства і російської мови Харківського державного педагогічного інституту ім. Г.С. Сковороди (із 1946). Має праці із загального та російського мовознавства, фонетики, правопису, синтаксису, лінгвостилістики, дослідження російсько-українських мовних зв'язків.

Література: Дем'яненко О. Ф. Юлій Романович Гепнер.

О.І. Артюх

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Григораш Віктор Валентинович (11.01.1962 (м. Кременчук, Полтавська обл.) – 13.03.2021 (м. Харків)) – закінчив Харківський державний університет імені О.М. Горького за спеціальністю «Математика» (1983). Розпочав трудову діяльність у Харківській середній школі № 80: 1982–1985 рр. – учитель математики, 1985–1989 рр. – організатор позакласної та позашкільної виховної роботи. У період із 1989 по 2005 рр. обіймав посаду директора Харківської спеціалізованої школи № 75. Із 1991 р. працював за сумісництвом старшим викладачем факультету підвищення кваліфікації ХДПУ імені Г.С. Сковороди. Протягом 2005–2012 рр. – старший викладач кафедри наукових основ управління і психології ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2012–2021 рр. – доцент кафедри наукових основ управління.

Сфера наукових інтересів: науково-теоретичні засади управління закладом освіти; розвиток управлінської культури й готовності до інноваційної діяльності менеджерів.

Захистив дисертацію на тему: «Формування совісності як моральної якості особистості старшокласників» (спеціальність 13.00.07 – теорія і методика виховання (1991)). Присвоєно вчене звання доцента (2012).

Відмінник освіти України (1995), нагороджений Почесною грамотою ХНПУ імені Г.С. Сковороди (2018). Тричі визнаний кращим науковцем кафедри наукових основ управління (2015, 2016, 2018).

Автор понад 100 наукових праць, серед яких 4 монографії, 12 навчальних посібників, 5 методичних рекомендацій, понад 50 наукових статей, із яких 2 індексуються в наукометричній базі Scopus. Має 6 авторських свідоцтв на наукові твори.

Основні наукові праці: «Настільна книга педагога» (2006), «Організація діяльності керівника школи» (2011), «Маркетингова діяльність директора школи» (2014), «Нарада як інструмент управлінської діяльності сучасного менеджера освіти» (2015), «Управлінські рішення директора школи: накази і розпорядження» (2017), «Організація внутрішнього аудиту в закладі загальної середньої освіти» (2019), «Формування акмеологічної компетентності вчителя в системі післядипломної освіти» (2019).

Головний редактор Всеукраїнських науково-методичних журналів ВГ «Основа»: «Управління школою», «Завуч. Усе для роботи», «Виховна робота в школі» (2002–2020, за сумісництвом).

Депутат районної ради трьох каденцій (Орджонікідзевський (нині – Індустріальний) район м. Харкова), депутат Харківської міської ради 3-го скликання (1998–2002).

Із 2019 р. – член ГО «Школа адаптивного управління соціально- педагогічними системами».

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Гринченко Тимур Олександрович (22.10.1942–20.07.2018). Народився у м. Катта-Курган (Узбекистан). Доктор сільськогосподарських наук (1987), професор (1991), академік НААН (2002). У 1963 закінчив факультет ґрунтознавства та агрохімії Харківського сільськогосподарського інституту ім. В.В. Докучаєва. Із 1992 Т.О. Гринченко очолював кафедру раціонального використання природних ресурсів, а з 2000 по 2016 – кафедру ботаніки ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Із 2016 працював професором кафедри ботаніки ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

Тематика наукової роботи: моніторинг комплексної оцінки родючості ґрунтів областей України. Автор 260 наукових публікацій, зокрема 7 книг, 4 навчальних посібників, 2 патентів на корисну модель.

У 2004 році професор Т.О. Гринченко був нагороджений почесною грамотою МОН України; у 2012 – медаллю ім. Г.С. Сковороди. У 2018 році за видатні результати в науково-педагогічній роботі професору Т.О. Гринченку було призначено стипендію ім. О.Н. Соколовського ХОДА для видатних науковців у галузі аграрної науки.

Література: Професори Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди / гол. ред. М. Белєвцов. Харків : Відомі імена, 2006.

Р.Є. Волкова, І.М. Журавльова

Дорошенко Сергій Іванович (07.03.1924 (с. Обухівка, нині – Коренівського р-ну Курської обл.), Росія) – 29.09.2018 (м. Харків)) – учений-україніст, мовознавець, заслужений діяч науки і техніки України (1992), доктор філологічних наук (1982), професор (1984); асистент кафедри української мови, старший викладач, доцент, проректор з навчальної і наукової роботи (із 1960), завідувач кафедри української мови (із 1965) Сумського педагогічного інституту ім. А.С. Макаренка (1949–1967); проректор з навчальної роботи Харківського державного педагогічного інституту ім. Г.С. Сковороди (1967 –1975), доцент кафедри української мови ХДПІ ім. Г.С. Сковороди (1967 –1975, 1977–1979), старший науковий співробітник ХДПІ ім. Г.С. Сковороди (1973–1977), завідувач кафедри методики викладання філологічних дисциплін у початкових класах ХДПІ ім. Г.С. Сковороди (1979–1990), професор кафедри української мови Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (1990–2018); член спеціалізованих учених рад із філологічних наук Харківського державного університету імені О.М. Горького, з методики початкової освіти в Південноукраїнському національному педагогічному університеті імені К.Д. Ушинського, член спеціалізованої вченої ради із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук у Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди; член редколегій збірника наукових праць «Лінгвістичні дослідження» (ХНПУ імені Г.С. Сковороди) та «Збірника Харківського історико-філологічного товариства».

Автор понад 150 наукових праць. Підготував 1 доктора філологічних наук, 17 кандидатів філологічних наук, 2 кандидатів педагогічних наук.

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Учасник Великої Вітчизняної війни. Нагороджений орденами Вітчизняної війни II ступеня, «За мужність», двома медалями «За відвагу», медаллю «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.»; медаллю А.С. Макаренка, почесними знаками «Відмінник народної освіти УРСР» та «Отличник просвещения СССР», почесною грамотою ім. М. Грушевського Наукового товариства ім. Шевченка в США (Нью-Йорк, 2001); почесними грамотами Міністерства освіти і науки України, почесними грамотами Харківської обласної державної адміністрації, Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди; довічний стипендіат Президента України.

Коло наукових інтересів – загальне мовознавство, синтаксис і стилістика сучасної української мови, культура мовлення, методика викладання мовознавчих дисциплін у вищій школі. Основні наукові праці: Наукові простори: вибрані праці (2009), Складні безсполучникові конструкції в сучасній українській мові (1980), Граматична стилістика української мови: посібник для учнів (1985), Загальне мовознавство: початковий курс (вступ до мовознавства), рекомендований Міністерством освіти і науки України для студентів вищих навчальних закладів (2006),

Основи наукових досліджень з лінгвістики (2001), Основи культури і техніки усного мовлення (2013).

Євсєєв Олександр Іванович (07.09.1909 (с. Плотинка Нижегородської губ.) – 1987 (м. Харків)) – радянський політичний діяч, ректор Харківського інституту культури (1952–1970), доцент (1961). Народився в селянській родині. Член ВКП(б) / КПРС із 1931. Трудову діяльність розпочав у 18 років. Працював у ліспромгоспі лісорубом, а після закінчення відповідних курсів – майстром. У 1927 році став комсомольцем, брав активну участь у діяльності молодіжної організації. У 1931 закінчив річну радпартшколу в м. Арзамас, працював завідувачем відділу культпросвітрова у РК ЛКСМ. У 1931 році призваний до лав Червоної армії 7 стр. полку 2-ї стр. див., що дислокувалася в м. Овруч Житомирської області. Служив комсоргом (комсомольським організатором) полку. 1931–1935 – слухач Роганської школи льотчиків і льотчиків-спостерігачів (нині – у межах Харкова). У 1937 О.І. Євсєєв вступив на заочне відділення історичного факультету Харківського державного педагогічного інституту, але через німецько-радянську війну його навчання продовжилось до 1947. Отримав диплом із відзнакою. У 1935 році працював у парторганах м. Харкова. Паралельно із 1938 до 1941 викладав основи марксизму-ленінізму в Центральній Школі протиповітряної і протихімічної оборони Центральної Ради ОСОБІАХІМу СРСР. Під час наступу гітлерівців на Харківську область восени 1941 займався евакуацією промислових підприємств, лікарень, дитячих будинків у радянський тил, формуванням партизанських загонів і підпільних організацій. Із жовтня по грудень 1941 перебував у резерві політуправління Пд.-Зх. фронту. 12.1941–02.1943 (із перервою) обіймав посаду другого секретаря Фрунзенського РК ВКП(б) м. Куйбишева (нині – Самара). Із 02.1943 – перший секретар Кагановичського РК КП(б)У м. Харкова. У квітні–серпні 1943 – уповноважений Військової Ради Воронежського фронту.

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Із 08.1943 по 11.1949 – перший секретар Кагановичського РК КП(б)У м. Харкова, а із 11.1949 по 11.1952 – секретар Житомирського ОК Компартії України по ідеології. Брав активну участь у відбудові народного господарства УРСР. 13.11.1952 наказом Міністерства вищої освіти СРСР О.І. Євсєєв затверджений директором / ректором Харківського державного бібліотечного інституту, реорганізованого пізніше в Харківський державний інститут культури. Працював на кафедрі марксизму-ленінізму. У 1961 році рішенням ВАК СРСР без ученого ступеня йому присвоєне звання доцента кафедри марксизму-ленінізму (курс історії КПРС). Із 1970 – на пенсії, але до 1976 працює доцентом кафедри культурно-просвітницької роботи Харківського державного інституту культури. Нагороджений орденами Червоної Зірки, Трудового Червоного Прапора, «Знак Пошани», медалями.

Наукові праці: Евсєєв А. И. Общественные начала в культурно- просветительной работе. Харьков : Прапор, 1965. 137 с.; Культурне будівництво в Українській РСР: у 2-х т. / Під ред. О. І. Євсєєва. Харків : Держпоштвадав УРСР, 1959–1961; низка статей у наук. журналах.

Єфименко Георгій Леонідович (1932–1999). Закінчив ХДПі ім. Г.С. Сковороди в 1953 (спортивна спеціалізація – баскетбол, кафедра спортивних ігор). Працював в ХДПі ім. Г.С. Сковороди на кафедрі спортивних ігор (1953–1999). Завідувач кафедри спортивних ігор (1956–1965). Суддя республіканської категорії з волейболу та баскетболу, тренер чоловічої команди з баскетболу ХДПі – чемпіона Спартакіади педагогічних ВНЗ України (1955). Один із засновників кафедри. Виступав у змаганнях з баскетболу, волейболу, гандболу, хокею. Педагог-універсал у галузі ігрових видів спорту. Автор майже 10 наукових праць, серед яких перший підручник в Україні зі спортивних ігор із грифом МОН України (1993).

Література: Олейник Н. А. История физической культуры и спорта на Харьковщине (люди, годы, факты) (Текст) / Н. А. Олейник, Ю. И. Грот. – Х. : ХДАФК, 2002. Т. 3 : 1975–1992. – Харьков : Прапор, 2009. – Т. 3. – 448 с.; Сайт «Харьков: баскетбольный клуб ветеранов» : <http://diduguns.com.ua/chtoby-pomnili.html>

Ж.А. Козіна

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Єфімов Олександр Андрійович (1951–2017). Закінчив ХДПІ ім. Г.С. Сковороди у 1975 (спортивна спеціалізація – баскетбол, кафедра спортивних ігор). Працював у ХДПІ ім. Г.С. Сковороди на кафедрі спортивних ігор (1975–1979). Головний тренер жіночої баскетбольної команди «Динамо» (Харків) – призера чемпіонату СРСР серед команд II ліги. Арбітр всерадянської та національної категорії. Тренер спортсменок, які здійснили вагомий внесок у розвиток фізичної культури і спорту в Україні та у Світі: завідувач кафедри фізичного виховання, актриса кіно В. Алексеева, Заслужений тренер України С. Новікова, Т. Голубка, Заслужений тренер України Л. Щедріва, доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор Ж. Козіна (Ружинська), завідувач кафедри спортивних ігор ХДАФК І. Помещикова, старший викладач кафедри спортивних ігор ХДАФК Н. Чуча та ін. Автор (співавтор) понад 50 наукових та науково-методичних праць.

Література: Козина Ж.Л. К 65-летнему юбилею кафедры: история кафедры спортивних игр Харьковского национального педагогического университета имени Г.С. Сковороды // Проблемы и перспективы развития спортивних игр и единоборств в высших учебных заведениях // Сборник статей IX международной конференции, 8 февраля 2013 года. – Белгород – Харьков – Красноярск : ХНПУ, 2013. – С. 3–16; Сайт «Харьков: баскетбольный клуб ветеранов»: <http://diduguns.com.ua/chtoby-pomnili.html>

Ж.Л. Козіна

Жихар Микола Андрійович (14.11.1925–24.03.2001) – кандидат фізико-математичних наук, професор. У 1974–1984 рр. – завідувач кафедри математики. Учасник бойових дій, інвалід II світової війни, кавалер орденів Слави III ступеня, Великої Вітчизняної Війни I ступеня, Трудового Червоного Прапора та 6 медалей.

Жовнір Яків Михайлович (08.03.1920–2007) – кандидат фізико-математичних наук, професор. У 1970–1982 рр. – завідувач кафедри елементарної математики і методики математики. Брав участь у боях на Центральному, Західному і Калінінському фронтах. Нагороджений орденами Вітчизняної війни II ступеня, Богдана Хмельницького III ступеня, 15 бойовими медалями.

Залужний Олександр Самійлович (09.(21.)12.1886–22.09.1938) – народився в с. Покровське Херсонської губернії (нині – м. Апостолове Дніпроп. обл.). Педагог, професор, уперше в Україні порушив питання про розвиток дитячого колективу. Навчався в Херсонській учительській семінарії, відрахований через політичну діяльність. У 1907 заарештований і ув'язнений. Утік до Франції, працював і водночас навчався в інституті механіки та прикладної математики м. Нансі, а також у Сорбоні, де вивчав експериментальну психологію в Дюма та соціологію в Дюркгейма. У 1910 після повернення в Україну заарештований удруге, засланий у Єнісейську губернію (Росія).

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Наприкінці 1920 виїхав до Владивостока, працював у педагогічному інституті, а в 1922 був призначений деканом педагогічного факультету, відвідав Японію з метою вивчення системи виховання й освіти. В Україну повернувся в 1924 році. Очолив Кабінет соціальної педагогіки Харківської дослідної станції Головносоцвиху НКО УСРР. Одночасно працював викладачем, а з 1927 – професор Харківського ІНО, читав лекційний курс «Педагогіка колективу». Вільно володів французькою, англійською, німецькою мовами. Від 1926 очолював секцію колективознавства Українського НДІ педагогіки; 1935 – в НДІ спеціальних шкіл і дитячих будинків (Москва). Заарештований 15.02.1938 за статтями 542, 548, 5411 КК УСРР «як учасник есерівської терористичної організації». Розстріляний у Києві за вироком військової колегії Верховного суду СРСР від 22.09.1938. Реабілітований ВКВС СРСР 25.01.1958.

Праці: Сільська трудова школа. Теорія і практика. 1926; Методи вивчення дитячого колективу (Вступ до педагогіки колективу). 1927; Учення про колектив (Методологія – дитколектив). 1929; Соціальні наставлення й колективні навички у дітей трудових шкіл. 1930 (усі – Харків).

Література: Хиллиг Г. Прометей Макаренко и «главбоги» педолимпа : Соколянський, Залужный, Попов. Марбург, 1997.

Замнивус Василь Кирилович (13.01.1926–2012) – народився в с. Сухини Богодухівського р-ну Харківської обл. Кандидат сільськогосподарських наук, доцент. Закінчив Харківський сільськогосподарський інститут ім. В.В. Докучаєва у 1948. У 1948–1960 працював на різних посадах у галузі сільського господарства. Із 1960–1963 – аспірант Білоруської сільськогосподарської академії кафедри ботаніки. Із 1965 по 1991 працював у ХДПІ ім. Г.С. Сковороди. Із 1967–1977 був деканом природничого факультету. Нагороджений медаллю «За трудову доблесть» (1970), нагрудним знаком «Відмінник народної освіти» (1972).

Л.П. Харченко

Захаренко Всеволод Борисович (19.03.1921–1993) – народився у м. Гадяч Полтавської обл. Кандидат біологічних наук (1955), доцент (1961). Закінчив біологічний факультет ХДУ ім. О.М. Горького (1947). Із 1961 по 1993 працював доцентом кафедри зоології ХДПІ ім. Г.С. Сковороди. Наукова діяльність: еволюція, систематика, фауністика та екологія водних жуків. Співавтор «Визначника жуків Європейської частини СРСР і Кавказу»; автор довідника зоотехніка «Бджільництво». Ветеран війни. Нагороджений орденом «Вітчизняної війни» II ступ., медалями: «За визволення Праги», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.».

О.Ю. Мухіна

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Зеленько Олег Васильович (21.07.1937–13.06.2006) – народився у м. Харків. Кандидат біологічних наук (1969), доцент (1973). Закінчив Харківський сільськогосподарський інститут імені В. Докучаєва (1959), спеціальність – інженер лісового господарства. Із 1962 по 1997 працював на кафедрі ботаніки ХДПІ ім. Г.С. Сковороди. У 1967 та 1971–1974 працював на посаді заступника декана природничого факультету, із 1977 по 1980, та з 1988 по 1993 – декан природничого факультету. Основні напрями наукових досліджень: лісотипологічні дослідження, систематика вищих рослин, геоботаніка. Автор майже 60 наукових та науково-методичних праць. Найбільш значущі – «Типи лісів і лісові асоціації Східного Передкавказзя» (1969), «Типи заплавних лісів Східного Передкавказзя» – визначник (1970), Охорона і раціональне використання рослинного світу Харківської області» (1987). Нагороджений нагрудним знаком: «Відмінник народної освіти» (1985).

О.О. Пінський

Зільберштейн Андрій Ілліч (1897–1984) – кандидат педагогічних наук, професор, фахівець із педагогіки, психології, юриспруденції, завідувач кафедри педагогіки впродовж 1946–1974 рр.

Закінчив Харківське реальне училище № 1 (1914), Петроградський психоневрологічний інститут (1917), правовий факультет Харківського інституту народного господарства (1926), вечірній Університет марксизму-ленінізму для наукових робітників (1940).

Комісар госпіталю, заступник начальника госпіталю в містах Новосибірськ і Ярославль під час Другої світової війни (1941–1946).

Працював у Харківському інституті народної освіти (викладач (1923–1925), заступник декана (1925–1927)), Українському інституті комуністичної освіти (професор (1927–1934)), на педагогічному відділі Харківського інституту механізації сільського господарства (професор, завідувач кафедри (1935–1940)), Харківському державному університеті (професор (1937–1941)), Харківському державному педагогічному інституті (професор, завідувач кафедри педагогіки (1946–1974)), у Харківському політехнічному інституті та в інших ЗВО міста.

Під його керівництвом захищено 26 дисертацій на здобуття вченого звання кандидата педагогічних наук, зокрема аспірантів В. Андрусенко, С. Балбенка, В. Барабаш, О. Боданської, Н. Воскресенської, М. Гадецького, А. Доценко, Т. Дударенко, С. Золотухіної, В. Євдокимова, А. Єрошкіна, І. Кабиш, К. Кривошеєнко, М. Лазарева, Н. Литвиненко, В. Лозової, В. Медведєва, Л. Нечепоренко, Т. Пологової, М. Розладової, Г. Солдатової, В. Сотнікова, Л. Хитяєвої, спільно з Л. Поповою – Л. Юрченко і В. Куразаєвої.

Авторству А.І. Зільберштейна належить понад 100 публікацій, серед яких: «Два світи – дві системи освіти й виховання (1973), «Проблема розвитку пізнавальної активності школярів у творах К.Д. Ушинського» (1974),

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

«Роль и значение средств наглядности обучения в управлении познавательной деятельностью учащихся при решении ими познавательных задач: тезисы всесоюзной научной конференции» (1974), «Об осуществлении индивидуального похода к учащимся в процессе обучения: методические рекомендации» (1973), «Про вдосконалення педагогічної підготовки студентів педінститутів» (1974), «Формуючий експеримент як метод науково-педагогічних досліджень» (1975), «Проведення екзаменів і заліків у вищій школі» (1979) тощо.

За заслуги у сфері педагогічної освіти, захисту Батьківщини А.І. Зільберштейн неодноразово нагороджувався почесними грамотами та відзнаками Міністерства освіти, зокрема медалями «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.», імені А.С. Макаренка, трьома значками «Відмінник освіти».

Злотін Олександр (Аврам) Зіновійович (28.08.1937–29.06.2016). – народився в селищі Семенівка Полтавської області. Кандидат біологічних наук (1966), доктор біологічних наук (1982), професор (1990), член Академії наук вищої школи України (1995), академік Міжнародної академії наук екології, безпеки людини і природи (МАНЕБ) (1997). У 1960 закінчив ХСІ ім. В.В. Докучаєва з відзнакою. У 1961–1967 О.З. Злотін – молодший науковий співробітник НДІ добрив та інсектофунгіцидів (із 1963 – Всесоюзний науково-дослід. ін-т хім. засобів захисту рослин); у 1967 О.З. Злотін стає старшим науковим співробітником; із 1973 – завідувач відділу технології промислового отримання коконів та грени шовковичного шовкопряда Інституту шовківництва УААН. У 1985 –1986 професор О.З. Злотін викладав перший курс «Технічної ентомології» у МДУ на біологічному факультеті. У 1989 виходить перше керівництво з технічної ентомології, яке не має аналогів у світі. Із 1986 працює на природничому факультеті ХДПУ ім. Г.С. Сковороди. Із 1993 по 2001 рр. О.З. Злотін завідує кафедрою зоології і до 2016 р. працює професором цієї кафедри. Під його керівництвом захищено 20 кандидатських, 6 докторських дисертацій, написано декілька навчальних посібників, розроблено авторські курси «Шовківництво», «Екологія людини», створено наукову школу. Науковий доробок О.З. Злотіна складається із 473 друкованих праць, 37 авторських свідоцтв, патентів. О.З. Злотін – учасник багатьох Міжнародних конгресів, з'їздів, конференцій, симпозіумів, його наукові праці відомі за кордоном. Він обраний дійсним іноземним професором Шеньсійського інституту шовківництва в Китаї, із 1994 до 1995 О.З. Злотін був консультантом ФАО ООН із шовківництва. Його ім'я внесено до престижних видань Міжнародного біографічного центру (Кембридж): «Хто є хто: інтелектуали», «Людина вищих досягнень», «Екологи світу», «Діячі медицини та природознавства»; також у вітчизняних бібліографічних виданнях: «Хто є хто в Україні», «Імена України», «Кращі педагоги Харківщини». Інститутом рейтингових досліджень О.З. Злотіна визнано харків'янином 2006 року (нагрудний знак «Харків'янин року – 2006»). У 2007 р. був обраний почесним членом Українського ентомологічного товариства; почесним професором ХДЗА.

Література: Професори Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди / гол. ред. М. Белєвцов. Харків : Відомі імена, 2006.

Т.Ю. Маркіна

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Зубарев Олександр Гордійович (16.(29.)08.1916 (селище Дружківка (нині – місто Донецької обл.)) – 15.02.1942 (м. Харків)) – учасник Другої світової війни, секретар першого складу Харківського підпільного ОК ЛКСМУ у роки гітлерівської окупації (1941–1943), Герой Радянського Союзу (1965, посмертно). Народився в робітничій сім'ї. Член ВКП(б) із 1940. Закінчив ФЗУ, у 1938 – географічний факультет Харківського педагогічного інституту. Працював учителем географії середньої школи № 88 у селищі ХТЗ (Харків). На початку 1941 обраний секретарем Орджонікідзевського РК ЛКСМУ. У перші дні німецько-радянської війни приділяв чимало уваги мобілізації комсомольців і молоді до лав Червоної Армії, організації їх на виконання позаурочних робіт на підприємствах, допомоги селу в збиранні врожаю. Напередодні окупації Харкова гітлерівцями ОК КП(б)У доручив О.Г. Зубареву очолити підпільний ОК ЛКСМУ (підпільн. псевдонім – Петро Коваль). Завданням ОК було керівництво підпільною діяльністю молоді на окупованій ворогом території Харківської області. Підпільний ОК ЛКСМУ містився по вул. Артема, 23 (нині – Алчевських). Свою діяльність ОК розпочав у листопаді 1941 і діяв до січня 1942. На початку 1942 зрадник виказав підпільників. 23.01.1942 разом зі зв'язковою Г.О. Нікітіною та її матір'ю О.Г. Зубарев був заарештований. Гестапівці після тритижневих тортур розстріляли О.Г. Зубарева та Г.О. Нікітіну. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 8 травня 1965 року «за видатні заслуги, мужність і героїзм, проявлені у боротьбі проти німецько-фашистських загарбників» Олександр Гордійовичу Зубареву присвоєно звання Героя Радянського Союзу із врученням Золотої Зірки й ордена Леніна.

Портрет Героя розміщено на стіні біля музею історії ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Постановою Ради Міністрів УРСР від 22 серпня 1963 його ім'я присвоєно школі № 88, де О.Г. Зубарев почав свою трудову діяльність. У 1965 на честь 30-річчя школи № 88 біля неї встановлено пам'ятник Герою, створений скульптором В.І. Агібаловим. Щороку в школі 14 лютого проходить День пам'яті О.Г. Зубарева. У 1968 засновано обласну комсомольську премію ім. О.Г. Зубарева за успіхи в галузі літератури та мистецтва, якою нагороджували раз на рік 28 жовтня – День народження комсомолу (зараз не існує). У 1973 нагороджували премією ім. О.Г. Зубарева за заслуги в галузі науки і техніки з метою заохочення кращих наукових працівників, аспірантів, викладачів, інженерів і робітників (зараз не існує). Його ім'ям названа одна із вулиць в Орджонікідзевському (нині – Індустріальному) районі Харкова. Бюст Зубарева був встановлений у сквері Перемоги на Алеї героїв-комсомольців в Харкові (зараз не існує). На будинку, де перебував підпільний ОК ЛКСМУ, була встановлена меморіальна дошка (знята 04.2018). У м. Дружківці біля входу до школи № 2, де навчався О. Г. Зубарев, встановлений його бюст. У СРСР випущено поштовий конверт, присвячений Герою.

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Івойлов Андрій Володимирович (1923–2000) – народився в м. Ленінграді. Завідувач кафедри спортивних ігор ХДПІ ім. Г.С. Сковороди з 1990 по 1993 роки. Доктор педагогічних наук, професор. Сприяв розвитку науки в ХДПІ ім. Г.С. Сковороди: у 1991 році при дисертаційній раді ХДПІ ім. Г.С. Сковороди була відкрита спеціальність 13.00.04 – теорія і методика фізичного виховання, спортивного тренування і оздоровчої фізичної культури. Автор понад 100 наукових і науково-методичних праць, серед яких перший в Україні підручник зі спортивних ігор (1993). МС СРСР з волейболу, 2-й призер чемпіонату СРСР з волейболу (1948, 1949), 3-й призер чемпіонату СРСР з волейболу (1950).

Література: Ермаков С. С. Волейбол Харькова: 1925–2000 гг. Факты и комментарии. – Харьков, ХГАДИ. – 2004. – 372 с.; Козина Ж. Л. К 65-летнему юбилею кафедры: история кафедры спортивных игр Харьковского национального педагогического университета имени Г.С. Сковороды // Проблемы и перспективы развития спортивных игр и единоборств в высших учебных заведениях // Сборник статей IX международной конференции, 8 февраля 2013 года. – Белгород – Харьков – Красноярск : ХНПУ, 2013. – С. 3–16; Сайт «Спорт-страна»: <http://sportstrana.ru/ivojlov-andrej-vladimirovich/>

Ж.Л. Козіна

Каданер Лев Ілліч (07.06.1913–25.09.1991) – народився в м. Харків. Кандидат хімічних наук (1945), доктор технічних наук (1961), професор (1962), заслужений діяч науки і техніки України (1989). Закінчив Харківський хіміко-технологічний інститут (1937). Із 1958 працював у ХДПІ ім. Г.С. Сковороди: доцент (1958–1962), професор (1962–1963) завідувач кафедри хімії (1963–1982), професор кафедри хімії (1982–1991). Заслужений діяч науки і техніки УРСР (1989). Напрями наукових досліджень – технічна електрохімія, гальваностегія, дослідження процесів електрохімічного розчинення і катодного осадження металів платинової групи та електрохімічної поведінки рідкісних металів. Чотири наукові розробки Л.І. Каданера в галузі гальванотехніки платинових металів увійшли до Держстандарту СРСР. Сформулював нові критерії оцінки розсіювальної здатності електролітів, розробив наближений аналітичний метод розрахунку розподілу струму на електродах з урахуванням нелінійної поляризації. Запропонував метод прямого розчинення металів платинової групи в розчинах кислот під час пропускання змінного струму, а також низку критеріїв рівномірності розподілу струму і металу, які забезпечують оптимальні умови формування покриттів із заданими властивостями. Автор понад 500 публікацій (зокрема 10 монографій, 6 підручників, 8 навчальних посібників, 32 авторських свідоцтва на винахід). Під його керівництвом захищено 33 кандидатські дисертації.

Література: Професори Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди / гол. ред. М. Бєлєвцов. Харків : Відомі імена, 2006.

Т.В. Слюсарська

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Кирюхіна Ірина Олександрівна (02.08.1926 – невідомо) – мовознавець, кандидат філологічних наук, доцент. Кандидатська дисертація (1955). У ХДПІ ім. Г.С. Сковороди працювала в 1967–1987 – декан філологічного факультету (1967–1972), завідувач кафедри російської мови (1972–1980), доцент кафедри російського мовознавства Вищої педагогічної школи (м. Потсдам, НДР) (1980–1983). Автор 20 наукових, науково-методичних, методичних праць із синтаксису російської мови та методики його викладання у вищих навчальних закладах, дидактичних матеріалів із російської мови для шкіл з українською мовою навчання.

О.І. Артюх

Козлов Володимир Леонідович (15.08.1928 (с. Градіжськ Глобинського р-ну Полтавської обл.) – 11.04.2008 (м. Харків)) – кандидат економічних наук (1966), доцент (1969), професор (1997). У 1956 закінчив заочне відділення економічного факультету Харківського державного університету ім. О.М. Горького. Підготував понад 16 кандидатів економічних наук. Працював на кафедрі політекономії ХНУ ім. В.Н. Каразіна (1966–1995). 1995–2008 – професор кафедри основ економічної теорії ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Наукова діяльність присвячена проблемам розвитку аграрних відносин. Автор понад 130 наукових робіт. Нагороджений медаллю «Ветеран праці» (1986).

Котенко Володимир Опанасович (1923–1992) – кандидат історичних наук, професор ВАКу (1984). Працював на кафедрі історії КПРС. Член Ученої ради ХДПІ ім. Г.С. Сковороди. Учасник бойових дій, танкіст. Праці: Борьба Компартии Украины за дальнейший рост производительности труда в промышленности республики. Харьков, 1984.

Крапивний Олександр Павлович (04.12.1929–08.09.1990) – кандидат біологічних наук (1958), доктор біологічних наук (1974). Закінчив Харківський технікум фізичної культури (1945–1948); сільськогосподарський інститут (1948–1950); ХДУ ім. О.М. Горького біологічний факультет (1950–1953), аспірантуру Інституту зоології АН Білорусії (1958). Із 1963–1980 працював доцентом та завідувачем кафедри зоології ХДПУ ім. Г.С. Сковороди, у 1965–1968 – проректор з наукової роботи ХДПУ ім. Г.С. Сковороди. У 1986 очолив об'єднану кафедру зоології та екології тварин ХДУ ім. О.М. Горького. Під час війни був зв'язківцем-розвідником у партизанському загоні під Одесою. Нагороджений грамотами МО УРСР (1967, 1969).

Л.П. Харченко

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Кузнецова Віра Іванівна (18.09.1932–07.04.2009) – народилася в с. Вознесенка, Красноярського краю (Росія). Кандидат педагогічних наук (1970), професор (1991). У 1958 закінчила факультет біології та хімії Красноярського державного педагогічного інституту. Із 1964 по 2007 В.І. Кузнецова працювала на кафедрі ботаніки, із 1989 по 1994 – завідувач кафедри методики викладання природознавства. Із 1980 по 1986 В.І. Кузнецова обіймала посаду декана природничого факультету.

Тематика наукової роботи: теоретичні та практичні обґрунтування активізації пізнавальної діяльності учнів і студентів у процесі вивчення природничих дисциплін. В.І. Кузнецова опублікувала понад 250 наукових і навчально-методичних примірників, зокрема 12 монографій, посібник для учителя «Уроки ботаніки», підручник «Методика викладання природознавства» і «Методика викладання біології». Нагороджена знаком «Відмінник народної освіти УРСР» і Почесною грамотою Міністерства освіти УРСР.

Література: Професори Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди / гол. ред. М. Бєлєвцов. Харків : Відомі імена, 2006.

О.О. Пінський, Р.Є. Волкова

Кучемко Микола Миронович (08.12.1935 (с. Петрятинка Злинківського р-ну Брянської обл.) – 21.02.2021 (м. Харків)) – учений-історик, доктор історичних наук (1988), професор (1989). Професор (1991–2018), завідувач кафедри історії (пізніше – кафедри всесвітньої історії) (2010–2018)) ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Автор понад 130 наукових, науково-популярних та методичних праць.

Максимова Юлія Петрівна (04.03.1935–29.10.2018) – народилася в м. Расказово Тамбовської області. Кандидат біологічних наук (1969), доцент. Закінчила Саратівський сільськогосподарський інститут, факультет захисту рослин від шкідників і хвороб (1958). Аспірантура в ХДУ ім. М. Горького (біологічний факультет). Працювала із 1964 до 2015 на кафедрі зоології ХДПІ імені Г.С. Сковороди (1987–1993 – завідувач кафедри). Наукові інтереси: фауністика та екологія комах-шкідників зелених насаджень урбоекосистем. Фундатор та куратор студентської дружини з охорони природи імені В. Рінчінова.

Нагороди: Медаль Президії Верховної Ради СРСР (1970), нагрудний знак «Відмінник народної освіти України» (1976), дві срібні медалі ВДНГ СРСР (1988 і 1990), медаль А.С. Макаренка (1991), Почесна Грамота Українського товариства охорони природи (1992) та Почесна Грамота Харківської облдержадміністрації (1994).

Ю.Д. Бойчук, А.Б. Чаплигіна

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Масленніков Павло Андрійович (12.07.1921 (с. Шубіно Нижньогородської області, Росія) – 23.06.2019 (м. Харків, Україна)) – доцент кафедри наукових основ управління школою (1982), присвоєно вчене звання доцента кафедри (1988). У 1937 році вступає на шестимісячні курси з підготовки вчителів початкових класів при Павлівському педагогічному училищі. По закінченню їх отримав посаду завідувача початкової школи в селі Юр'євид Горківської області, де й працював до 1940 року до призову в ряди Червоної армії. У 1941 закінчив Московське загальновійськове училище імені Верховної ради РРФСР і був направлений у діючу армію у званні лейтенанта на посаду ад'ютанта стрілецького батальйону 1115 стрілецького полку.

У його складі брав участь в обороні м. Москви (жовтень–грудень 1941). 7 листопада 1941 року був учасником Параду військ на Красній площі. Брав участь у боях на Курській дузі, звільненні Белгорода, Харкова, Лівобережної України, у бойових операціях в Польщі, форсуванні річки Ельби і взятті м. Дрездена та м. Праги. Після демобілізації працював у Харкові вихователем групи 4 спеціалізованого ремісничого училища. Із 1947 по 1949 рр. – завідувач відділу культпросвітрова при виконкомі Євласівської райради в с. Євласи Марійської АРСР. Із серпня 1944 по серпень 1952 – помічник директора школи ФЗО № 24 з культурно-виховної роботи. У 1952 році закінчив Харківський державний педагогічний інститут імені Г.С. Сковороди, перейшов на роботу в систему народної освіти: завідувач навчальної частини середньої школи № 13, заступник завідувача Харківського міського відділу народної освіти (1953–1958), із 1958 по 1982 рр. – директор загальної середньої школи № 3 із поглибленим вивченням англійської мови.

Герой Соціалістичної праці з врученням ордена Леніна і Золотої медалі «Серп і молот» (1978), Почесний ветеран Московського району м. Харкова (2003), Почесний громадянин м. Харкова (2012), Заслужений учитель України (1974). Має такі нагороди: три ордени – «Вітчизняної війни I–II ступенів» (1944; 1995), «Червоної Зірки» (1944), «Червоного прапора» (1945); 6 медалей – «За оборону Сталінграда» (1943), «За бойові заслуги» (1945), «За звільнення Праги» (1945), «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.» (1945), медаль Жукова (1998); 6 ювілейних медалей із нагоди роковин Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр. (1965, 1975, 1986, 1995, 2005, 2010); два пам'ятні знаки «50 років визволення України» (1994), «60 років визволення України» (2004).

Має майже 40 наукових публікацій.

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Маслов Іван Степанович (14.10.1939 (с. Тернова Вовчанського р-ну Харківської обл.) – 20.05.2015 (м. Харків)) – прозаїк, літературознавець, журналіст, доктор філологічних наук, професор. Член Національної спілки письменників України (із 1980). Закінчив філологічний факультет ХДПІ (1969), аспірантуру в Академії суспільних наук у Москві (1980). Захистив кандидатську дисертацію (1980). Доцент кафедри української і світової літератури ХНПУ імені Г.С. Сковороди (1991). Завідувач кафедри історії української і світової літератури (1995–2015). Захистив докторську дисертацію (1996). Професор кафедри (1995). Працював журналістом у харківській молодіжній газеті «Ленінська зміна», літературним співробітником, завідувачем відділу (1969–1972), інструктором Харківського обкому Компартії України (1972–1974), редактором газети «Ленінська зміна» (1974–1977), заступником редактора газети «Соціалістична Харківщина» (1980–1981), головним редактором журналу «Прапор» (1981–1990), який із 1991 дістав назву «Березіль», редактором журналу «Слобожанщина» (1995–2003). Автор понад 200 публіцистичних і літературознавчих статей, декількох монографій. Лауреат літературної премії «Прохорівське поле», лауреат премій ім. В. Короленка, Г. Квітки-Основ'яненка, Міжнародного Абрамовського центру, Літературного музею Федора Абрамова. Наукові інтереси: історія російської та української літератури; теорія літератури. Праці: оповідання: «Тривога» (1984), «Хміль» (1986), «Запальничка» (1986), «Хазяїн» (1986), «Любиста» (1987), «Агееві бджоли» (1987), «Ріка» (1987) та ін.; повісті: «Білий цвіт терну» (1977), «Час цвітіння зірок» (1984), «Сільчани» (1984), «Вікнами на зорю» (1987), «Обручення» (1989); романи: «Материнський вогонь» (1980), «Син» (1990), «Федір Абрамов: Повість- дослідження», (2005); «Вибране»: У 10 т. (2013), «Пророк російської долі» (2013); «Вибране»: У 4 т. (2015).

Література: Енциклопедія сучасної України (ЕСУ) (Електронний ресурс) – 2014. – Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=61858; Літературна Харківщина: Довідник / за заг. ред. М. Ф. Гетманця. – 2-ге вид., виправл. і доповн. – Харків : Майдан, 2007. – 320 с; Михайлин І. Цей невтомний харків'янин. Пам'яті Івана Степановича Маслова (Електронний ресурс) / І. Михайлин // Харківська обласна організація. Національна спілка письменників України. – Режим доступу: <https://kharkiv-nsru.org.ua/archives/38411>; Письменники Харкова: Довідник / Післямови Р. Мельникова, С. Сапеляка, О. Ковальової. – Харків: Майдан, 2003. – 352 с.; Енциклопедія сучасної України (ЕСУ) (Електронний ресурс) – 2014 – Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=61858

М.Г. Повар

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Мельник Федір Опанасович (25.08.1910–29.10.1982) – учасник Другої світової війни. Нагороди: два ордени Вітчизняної війни I та II ст., медалі: «За взяття Кенігсберга», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.». Нагороджений значком «Відмінник народної освіти УРСР» (1951). У 1936–1940 навчався на історичному факультеті Харківського державного педагогічного інституту. Працював викладачем кафедри історії КПРС із 1940. Керував партійною організацією в повоєнний період. Автор понад 20 публікацій. 12.03.1969 та 28.02.1977 нагороджений Грамотами Міністерства освіти УРСР та Українського республіканського комітету профспілки працівників освіти, вищої школи і наукових установ. У 1970 наказом по ХДПУ ім'я Ф.О. Мельника було внесено до літопису інституту.

Метелиця Данило Олександрович (01.03.1924–12.02.2001) – історик, доктор історичних наук, професор ХДПУ ім. Г.С. Сковороди, полковник у відставці. 1941 закінчив 10 класів Одеської військово-повітряної спецшколи, а також школу льотчиків. Мав сім поранень. Нагороджений 5-ма бойовими орденами та 19-ма медалями. У 1947–1951 навчався у Вищому військово-педагогічному інституті ім. М.І. Калініна (ВВПІ) у Ленінграді. У 1946–1947 – зам. ком. військової частини в Хабаровському окрузі. 1951–1972 – викладач, старший викладач, начальник кафедри військових навчальних закладів. У 1972–1993 – завідувач кафедри історії КПРС, політичної історії, українознавства Харківської державної академії технології та організації харчування. Автор 8 монографій і книг, 28 брошур, 240 статей.

Микитюк Олександр Миколайович (05.03.1948–24.10.2016). Народився в с. Рихальське Ємільчинського району Житомирської області. Кандидат біологічних наук (1984), доктор педагогічних наук (2004), професор (1991). Закінчив природничий факультет ХДПУ ім. Г.С. Сковороди у 1971. Із 1990 по 2015 очолював кафедру анатомії і фізіології людини. Із 1986 по 2013 – проректор з наукової роботи ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

Сфера наукових інтересів – біологія та педагогіка. Сприяв підготовці і становленню молодих учених – кандидатів біологічних та педагогічних наук. Під його керівництвом підготовлено трьох докторів наук, 10 кандидатів наук. Автор понад 400 наукових праць. За визначні досягнення у справі розбудови національної освіти в Україні в 1992 О.М. Микитюку присвоєно почесне звання «Заслужений працівник народної освіти України». Нагороджений знаками «Відмінник освіти України», «За наукові досягнення», медаллю А.С. Макаренка, отримав козацький орден «За розбудову України».

Література: Професори Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди / гол. ред. М. Белевцов. Харків : Відомі імена, 2006. С. 16.; 75 років кафедрі анатомії та фізіології людини. Минуле. Сучасне. Прийдешнє. – Харків :Майдан, 2006. – С. 18 –20, 44 –45; Наукові школи Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди : колективна монографія / за заг. ред. акад. І. Ф. Прокопенка; авт. колектив О. А. Андрущенко, Л. І. Білоусова, В. Я. Білоцерківський та ін. – Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2014 –С. 134 –140.

І.А. Іонов, Н.Ф. Теремецька

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Муромцева Ольга Георгіївна (16.02.1938 (сел. Хотімля, нині – Вовчанського р-ну Харківської обл.) – 19.10.2008 (м. Харків)) – мовознавець. У 1960 закінчила філологічний факультет ХДУ ім. М. Горького (нині – ХНУ імені В.Н. Каразіна) за спеціальністю «Українська мова та література». Із 1960 по 1964 працювала лаборантом на кафедрі української мови ХДУ імені М. Горького та в редакції газети «Харківський університет». У 1964 почала працювати викладачем, потім стала доцентом, а з 1988 по 1992 – професором кафедри української мови ХДПУ ім. Г.С. Сковороди. Із 1962 по 1966 навчалася в заочній аспірантурі Інституту мовознавства ім. О.О. Потебні АН УРСР. У 1968 захистила кандидатську дисертацію, у 1986 – докторську. У 1988 їй присвоєно вчене звання професора. У 1992 році створила і до 2001 року очолювала кафедру українознавства ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Напрями дослідницької роботи: лексикологія, дериватологія, історія української літературної мови. О.Г. Муромцева підготувала 9 кандидатів наук. Автор понад 100 наукових праць. Нагороджена знаком «Відмінник народної освіти УРСР».

Л.П. Петрова Озель

Наумов Іван Олександрович (21.11.1923–30.07.1991) – кандидат фізико-математичних наук, професор. У 1953–1974, 1985–1989 очолював кафедру вищої математики, у 1956–1959 працював деканом фізико-математичного факультету, 1963–1986 – проректор ХНПУ імені Г.С. Сковороди з наукової роботи. За участь у Другій світовій війні нагороджений орденом Вітчизняної війни I ступеня, орденом Червоної зірки, медалями.

Овчинніков Микола Миколайович (16.05.1916–1991). Народився в м. Хасав'юрт (Дагестан). Кандидат біологічних наук (1949), доктор біологічних наук (1957), професор (1959). Закінчив біологічний факультет Одеського державного університету (1940). Із 1964 до 1982 працював завідувачем кафедри ботаніки ХДПІ ім. Г.С. Сковороди, 1982–1989 – професор кафедри ботаніки. Наукова діяльність М.М. Овчиннікова пов'язана з дослідженнями прикладних питань рослинництва та фізіології культурних рослин, проблем росту і розвитку злакових культур, методології викладання ботаніки та фізіології рослин, а також популяризації біологічних знань. Серед науково-популярних робіт М.М. Овчиннікова – книги «Фотосинтез» (1972), «Зелений щит нашей планеты» (1979), «Секреты зерновых» (1984).

М.М. Овчинніков був нагороджений орденом Великої Вітчизняної війни, медаллю «За победу над Германией»; має звання: «Отличник просвещения СССР», «Відмінник Народної освіти».

Література: Професори Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди / гол. ред. М. Белєвцов. Харків : Відомі імена, 2006.

Р.Є. Волкова, Д.В. Леонтьєв

Оробінский Петро Дмитрович (12.07.1924 – невідомо). Народився в с. Станове Борисівського р-ну Белгородської обл. Учений-історик, кандидат історичних наук. Із вересня 1942 по 1945 був учасником бойових дій, нагороджений чотирма орденами та вісьма медалями. Із жовтня 1993 до червня 1999 працював за контрактом у ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Має понад 50 наукових праць.

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Павловська Галина Вікторівна (21.02.1922–2014) – мовознавець, кандидат філологічних наук, доцент. У ХДПІ ім. Г.С. Сковороди працювала в 1953–1991: викладач, доцент кафедри російської мови (1965), завідувач кафедри російської та української мови (1964–1967), завідувач кафедри російської мови (1967–1974). Кандидатська дисертація (1959). Автор понад 20 наукових, науково-методичних, методичних праць з історії російської мови, описової та порівняльної лексикології та фразеології.

О.І. Артюх

Панов Василь Парфірійович (1903 – невідомо). Закінчив Харківський інститут народної освіти (1930), Харківський медичний інститут (1940). Викладач кафедри (1943–1945), старший викладач (1945–1947), доцент кафедри фізичного виховання і спорту (1947–1949). Декан факультету фізичного виховання і спорту (1949–1954). Завідувач кафедри анатомії і фізіології (1954–1969). Нагороджений орденом «Червона Зірка», медаллю «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.», за вислугу та бездоганну роботу нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора. Кандидат педагогічних наук (1934), доцент (1947).

В.А. Коробейнік

Первушин Павло Максимович (1915–2005) – декан факультету фізичного виховання і спорту (1954–1959). Завідувач кафедри легкої атлетики (1959–1961). Ветеран Другої світової війни. Нагороджений урядовими нагородами.

В.А. Коробейнік

Петренко Галина Георгіївна (31.01.1930 (с. Комарівка, Харківського р-ну Харківської обл. у сім'ї робітника-залізничника) – 17.05.2019). У 1952 році закінчила педагогічний факультет Харківського педагогічного інституту. Майже все життя пов'язане з ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Г.Г. Петренко – видатний представник Харківської психологічної школи. У 1975 році захистила кандидатську дисертацію «Генезис дії класифікації в дошкільників». 1979–2000 рр. – завідувач кафедри психології. Професор із 1991 року.

Головні напрями наукових досліджень: мислення і його розвиток; навчання і розвиток особистості; деякі аспекти взаємозв'язку навчання і розумового розвитку дитини.

Підготувала 16 кандидатів наук. Автор праць про розвиток особливостей діяльності дитячого мислення. Наукові здобутки відображені в понад 100 працях. Передусім Галина Георгіївна відома як один із авторів «Короткого словника психологічних термінів» (2003). Як багаторічний організатор освіти Г.Г. Петренко нагороджена знаком «Відмінник народної освіти» (1976), медалями «За трудову доблесть» (1986), «Ветеран праці» (1988).

Плиско Катерина Миколаївна (06.12.1924 (с. Старий Люботин Харківської обл.) – 27.10.2020 (м. Харків)) – методист, доктор педагогічних наук, (1997), доцент (1965), професор (2002); викладач української мови в Луганському педагогічному інституті (1958–1984); доцент, професор кафедри української мови Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (1984–2010); член спеціалізованої вченої ради із захисту докторських і кандидатських дисертацій із педагогіки при ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Автор понад 100 наукових і навчально-методичних праць. Підготувала 2 кандидатів педагогічних наук. Нагороджена знаком «Відмінник народної освіти УРСР», медаллю «Ветеран праці».

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Найбільш відомі роботи: Організація навчання синтаксису в середній школі: Посібник для вчителя (1992); Принципи, методи і форми навчання української мови (Теоретичний аспект) (1995); Синтаксис рідної мови із системою орієнтирів для самостійного вивчення (1992); Теорія і методика навчання української мови в середній школі (2001); Лінгводидактичні засади організації навчання української мови в загальноосвітній школі. Монографія (2010).

**Попова Людмила
Данилівна (1923–
2014)**

Кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки впродовж 1973–1978 рр. Народилася в м. Харкові.

Закінчила СШ № 102 (1941), військово-авіаційне училище (1943), історичне відділення історико-філологічного факультету ХДПІ ім. Г.С. Сковороди (1953), аспірантуру при кафедрі педагогіки (1957).

Упродовж 1942–1945 рр. брала участь у бойових діях на фронтах Другої світової війни.

Працювала завідувачем відділу педпрактики й викладачем Харківського педагогічного інституту іноземних мов імені Н.К. Крупської (1957–1960); секретарем парторганізації інституту, членом Київського райкому Компартії України (1966–1974); депутатом Харківської Міської ради народних депутатів (1973–1975); завідувачем кафедри педагогіки й психології ХДПІ імені Г.С. Сковороди (1973–1978), професором кафедри (із 1985).

Працювала завідувачем відділу педпрактики й викладачем Харківського педагогічного інституту іноземних мов імені Н.К. Крупської (1957–1960); секретарем парторганізації інституту, членом Київського райкому Компартії України (1966–1974); депутатом Харківської Міської ради народних депутатів (1973–1975); завідувачем кафедри педагогіки й психології ХДПІ імені Г.С. Сковороди (1973–1978), професором кафедри (із 1985).

Підготувала понад 25 кандидатів педагогічних наук, серед яких зокрема: Т.В. Лутаєва, О.В. Слепцова, В.А. Кузьмичова, Л.М. Шаповал, І.П. Внукова, С.С. Селюнін, Л.П. Юрченко, А.Г. Відченко, Т.П. Танько, М.М. Окса та ін.

Автор понад 200 друкованих наукових і науково-методичних праць історико-педагогічного характеру. Нагороджена орденом Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр.; 12 медалями, зокрема «За відвагу», «За бойові заслуги», медаллю імені А.С. Макаренка, медаллю імені Н.К. Крупської, знаками «Відмінник народної освіти України», «Отличник народного образования СССР» тощо.

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Поярков Юрій Михайлович (10.02.1937 (м. Харків) – 10.02.2017 (м. Харків)). Закінчив ХДПІ ім. Г.С. Сковороди у 1965 (спортивна спеціалізація – волейбол, кафедра спортивних ігор). Завідувач кафедри спортивних ігор із 1996 по 2011 роки; професор кафедри спортивних ігор із 2011 по 2016 роки. Заслужений МСРСР (1964), гравець збірної СРСР (1960–1968). Дворазовий олімпійський чемпіон (1964; 1968), бронзовий призер Олімпійських ігор (1972), дворазовий чемпіон Світу (1960; 1962), бронзовий призер світової першості (1966), переможець розіграшу Кубка Світу (1965), бронзовий призер Кубка Світу (1969) дворазовий чемпіон Європи (1967 і 1971), бронзовий призер європейської першості (1963). Виступав за команду «Буревісник» (Харків). У складі збірної Української РСР в 1967 році став чемпіоном СРСР і переможцем Спартакіади народів СРСР. Із 1965 – капітан збірної СРСР. Володів сильною бічною подачею, через що отримав прізвисько «Людина-Катапульта». Був членом виконкому федерації волейболу України, депутатом міської ради. У 2007 році занесений у Книгу рекордів Гіннеса (три олімпійські медалі на трьох Олімпіадах, зокрема дві золоті). Нагороджений орденом «Знак Пошани» (двічі), українськими орденами «За заслуги» III і II ступенів. Почесний громадянин м. Харкова (із 1999) і Харківської області (із 2008). Помер у 2017 році в день свого народження (80-річний ювілей). Автор понад 30 наукових і науково-методичних праць, серед яких 15 статей у всесвітньовизнаних виданнях. Ім'ям Ю.М. Пояркова названо навчально-спортивний комплекс ХНПУ імені Г.С. Сковороди. На вході головного корпусу ХНПУ імені Г.С. Сковороди розташовано меморіальну дошку Ю.М. Пояркова.

Література: Ермаков С. С. Волейбол Харькова: 1925–2000 гг. Факты и комментарии. – Харьков, ХГАДИ. – 2004. – 372 с.; Козина Ж. А. К 65-летию юбилею кафедры: история кафедры спортивных игр Харьковского национального педагогического университета имени Г.С. Сковороды // Проблемы и перспективы развития спортивных игр и единоборств в высших учебных заведениях. – Белгород – Харьков – Красноярск : ХНПУ, 2013. – С. 3–16; Олейник Н. А. История физической культуры и спорта на Харьковщине (люди, годы, факты) (Текст) / Н. А. Олейник, Ю. И. Грот. – Х. : ХДАФК, 2002. Т. 2 : 1951–1974. – Х. : Прапор, 2005. – 447 с. : фотоил. – ISBN 966-8690-11-7. 60-летию Великой Победы посвящается.

Ж.А. Козіна

Ращупкін Георгій Васильович (1925–2011) – кандидат педагогічних наук (1962), доцент (1963), декан факультету фізичної культури (1962–1966), завідувач кафедри легкої атлетики (1963–1973).

В.А. Коробейнік

Румянцев Олексій Матвійович (03.02.1905 (с. Мінцово Галицького повіту, нині – Костромськ. обл., РФ) – 01.12.1993 (Москва)) – кандидат економічних наук, доктор економічних наук. У 1926 закінчив Харківський інститут народного господарства. У 1930–1933 навчався в аспірантурі НДІ економіки і організації промисловості. Захистив кандидатську дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук в Інституті економіки АН СРСР (1940). У 1930–1933 – доцент, декан Харківського інженерно-економічного інституту. У 1933–1936 – професор Харківського інституту (нині – Харк. нац. ун-т імені В.Н. Каразіна). Із 1941 очолив кафедру політекономії Харківського державного педагогічного інституту. У 1946–1949 був секретарем Харківського облкому КП(б)У, продовжуючи викладацьку діяльність в ХДПІ. У 1950–1952 працював у Києві, де очолював Інститут економіки АН УРСР, керівник Відділу суспільних наук АН УРСР. Із 1965–1966 – акад.-секр. відділу економіки АН СРСР (до 1966 – в.о.).

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

У 1967–1971 – віце-президент АН СРСР. Один із засновників Інституту конкретних соціальних досліджень АН СРСР – першого в СРСР соціологічного інституту, 1968–1972 – директор Інституту конкретних соціальних досліджень (ІКСІ). Голова першої наукової ради із соціології – Наукові ради із проблем конкретних соціальних досліджень. Основні напрями наукової діяльності пов'язані з питаннями політекономії. Оpubлікував понад 220 наукових праць, які видані 13 мовами. Нагороджений двома орденами Леніна, орденом Жовтневої Революції.

О.О. Зеленько

Синельников Яків Рафаїлович (04.05.1921–04.11.1994). Народився в м. Харків. Доктор медичних наук (1965), професор. Закінчив у 1944 ХМУ. Із 1965 по 1990 – завідувач кафедри анатомії і фізіології ХДПі ім. Г.С. Сковороди. Я.Р. Синельников брав участь у реабальзуванні та реставрації тіла М.І. Пирогова на Вінниччині у складі комісії МОЗ УССР, у написанні «Атласу анатомії людини» та його перевиданні. Обґрунтував новий розділ в анатомічній науці – «Порівняльна макро-мікроскопічна анатомія нервової системи», запропонував ряд методів препарування та фарбування елементів нервової системи, залоз слизових оболонок. Професору Я.Р. Синельникову належить ідея створення анатомічного музею (1977). Я.Р. Синельников був членом науково-методичної ради Республіканського комітету з фізичної культури і спорту, членом президії обласного товариства анатомів, гістологів та ембріологів, членом науково-методичної ради з питань медицини та спорту області товариства «Знання». Під керівництвом професора Я.Р. Синельникова виконано 5 докторських і 35 кандидатських дисертацій. У його особистому творчому доробку понад 500 публікацій. Нагороджений орденами «Трудового Червоного Прапора», «Знак Пошани», медалями «50 років КПРС», «За Перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.», нагрудним знаком «Відмінник народної освіти». У 2015 році кафедрі анатомії і фізіології людини присвоєно ім'я професора Я.Р. Синельникова.

Література: Професори Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди / гол. ред. М. Белевцов. Харків : Відомі імена, 2006. С. 16.; 75 років кафедрі анатомії та фізіології людини. Минуле. Сучасне. Прийдешнє. – Харків : Майдан, 2006. – С. 18–20, 44 –45; Наукові школи Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди: колективна монографія / за заг. ред. акад. І. Ф. Прокопенка; авт. колектив О. А. Андрущенко, Л. І. Білоусова, В. Я. Білоцерківський та ін. – Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2014 – С. 134 –140.

Н.Ф. Теремецька, І.А. Іонов

Синепол Іван Іванович (1902–1937) – завідувач кафедри педагогіки, завідувач навчальної частини, заступник директора Харківського державного педагогічного інституту (1934–1937). Народився в с. Бірки Синявського району Харківської області (нині – Гадяцький район Полтавської області). На початку 1930-х років – аспірант науково-дослідного інституту педагогіки. Працював учителем, директором школи, професором народної освіти при Раді народних комісарів. 12 серпня 1937 був заарештований як «активний учасник української націоналістичної терористичної організації проти радянської влади за відокремлення України від Радянського Союзу; організатор терористичних актів проти представників партії і влади, зокрема керівника компартії України в 30-ті роки ХХ сторіччя С.В. Косіора». 26 жовтня 1937 року йому було оголошено найвищу міру покарання – розстріл із конфіскацією майна. Вирок приведено до виконання 27 жовтня в м. Києві. Автор статей із педагогіки та педології і методичних розробок, зокрема «З підсумків роботи школи Харківської області», «Поглибити військово- оборонну роботу в школі», «Про помилки професора Залужного».

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Сипало Іван Миронович (14.05.1922 (с. (нині – смт) Зачепилівка Харківської обл.) – 10.11.2002 (м. Харків)) – радянський офіцер, Герой Радянського Союзу (1945), учасник Другої світової війни. Народився в селянській родині. Українець. Член ВКП(б) / КПРС із 1944. Школу закінчив у 1941 (за деякими даними після її закінчення працював приймальником на Харківському танковому заводі). Після початку німецько-радянської війни жив удома. 09.1941 за рішенням РК КП(б)У І.М. Сипала призначено відповідальним за евакуацію худоби. Із відступаючими частинами Червоної Армії дійшов до Ворошиловградської (нині – Луганська) області, де здав худобу і на деякий час поселився у своїх родичів. 01.1942 призваний до лав Червоної Армії і після закінчення курсів молодших лейтенантів через три місяці відправлений на фронт. Воював на Зх., Брян., Прибалт., 2-му і 1-му Прибалт., 3-му Білорус. фронтах. Пройшов шлях від командира відділення до командира роти. Брав участь у визволенні України, Росії, Білорусії, Прибалтики, Німеччини. Особливо відзначився під час боїв у Прибалтиці. 14.07.1944 гв. ст. лейтенант І.М. Сипало один із перших форсував р. Німан поблизу селища Меркіна Варенського району (Литва). Рота під його командуванням захопила й утримувала плацдарм до підходу основних сил, відбиваючи численні контратаки супротивника. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 24 березня 1945 року «за зразкове виконання бойових завдань командування на фронті боротьби з німецькими загарбниками та виявлені при цьому відвагу і героїзм» командир роти 12-го гв. стр. полку 5-ї гв. стр. див. гвардії старшому лейтенантові Івану Мироновичу Сипалу присвоєне звання Героя Радянського Союзу. Чотири рази був поранений у боях. Після закінчення війни продовжив військову службу. Командував мотострілковою бат. 11-ї гв. механізованої дивізії Харківського військового округу. 09.1946 демобілізувався і спочатку повернувся в рідне село, де завідував культурно-просвітницьким відділом Зачепилівського райвиконкому. У 1947 І.М. Сипала направили навчатися в обласну партійну школу до Харкова. 1949–1956 – на партійній роботі: спочатку в Харківському РК, а пізніше – у Харківському ОК Компартії України. У 1952 екстерном закінчив історичний факультет Харківського педагогічного інституту ім. Г.С. Сковороди. 1956–1966 – завідувач відділу культурно-просвітницьких закладів та заступник начальника управління культури виконкому Харківської області ради депутатів трудящих. Сприяв відкриттю історико-художнього музею («сільської Третяківки») у с. Пархомівка, відомого далеко за межами України. 1966–1973 – директор Харківської обласної бібліотеки для дітей, у 1973–1979 – директор Книжкової палати УРСР. Жив за адресою вул. Бакуліна, 3-Б. Похований на кладовищі № 2. Нагороджений українським орденом Богдана Хмельницького 3-го ступеня (14.10.1999), радянськими орденами: Леніна, Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1-го ступеня, Червоної Зірки; медалями, зокрема «За взяття Кенігсберга», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.».

Портрет Героя розміщений на стіні біля музею історії ХНПУ імені Г.С. Сковороди. 23.08.2013 на будинку, де жив І.М. Сипало, на його честь встановлено меморіальну дошку.

Скаба Андрій Данилович (12.12.1905 (с. Хорошки Полтавської губернії (нині – с. Хорошки Лубенського р-ну Полтавської обл.)) – 26.06.1986 (м. Київ)) – радянський історик, дослідник історії України ХХ ст. Доцент кафедри нової та новітньої історії Харківського педагогічного інституту та ХДУ (1935–1940). Міністр вищої та середньої спеціальної освіти УРСР (1959). Секретар ЦК КПУ (1959–1968). Директор Інституту історії АН УРСР (1968–1973). Академік АН УРСР (1967). Автор понад 150 праць.

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Соколянський Іван Панасович (06.04.1889 (станція Дінська, Кубань) – 27.11.1960 (Москва)) – відомий педагог-експериментатор, засновник вітчизняної тифлосурдопедагогіки. У 1908–1913 навчався у СПб психоневрологічному інституті. Дефектологічну освіту отримав на Маріїнських педагогічних курсах. Професор ХІНО з 1923, декан ФСВ (1924–1930). У 1925 організував у Харкові школу-клініку для сліпоглухонімих. Один з організаторів Українського науково-дослідного інституту педагогіки. Із 1929 – директор Науково-дослідного інституту дефектології УСРР. Автор майже 60 наукових праць. Розглядав педагогіку як науку про організацію певних зумовлених форм поведінки людської особистості (або колективу); доводив необхідність застосування ланцюгової методики Павлова в навчанні (на прикладі фізично дефективних дітей). У грудні 1933 арештований «за належність до антирадянської терористичної організації», засуджений на три роки умовно. Під слідством перебував до березня 1934, удруге заарештований 13.10.1937, засуджений на 10 років. Звільнений достроково 28.04.1939. Після звільнення працював директором школи для глухих дітей при Науково-практичному інституті спеціальних шкіл у Москві. Згодом очолив відділ сурдопедагогіки в цьому Інституті. Нагороджений 2-ю премією Академії педагогічних наук РРФСР (1947) та медаллю ім. К.Д. Ушинського. Лауреат Державної премії СРСР (1980, посмертно).

Література: Рябченко О. Л. Терниста дорога великого життя. Харківський період діяльності професора І. П. Соколянського // Реабілітовані історією. Харківська область: Книга перша. – Ч. 2. / КЗ «Редакційно-видавнича група Харківського тому серії «Реабілітовані історією». – Київ ; Харків, 2008. – С. 145–151.

Солошенко Іван Ілліч (31.08.1919–31.12.1985) – кандидат фізико-математичних наук, доцент. У 1967–1979 – завідувач кафедри фізики, у 1963–1967 рр. та 1979–1984 рр. – декан фізико-математичного факультету. Відмінник народної освіти (1969). За участь у Другій світовій війні нагороджений 6 медалями, зокрема «За бойові заслуги».

Сорока Ганна Іванівна (1948–2004).

Народилася в с. Гай Житомирського району Житомирської області. У 1972 році закінчила Житомирський педагогічний університет за спеціальністю «Англійська мова» і переїхала до міста Харкова, де працювала старшою вожатою, організатором виховної роботи, учителем англійської мови в середніх школах №№ 135, 8. Із 1991 по 2004 рр. працювала в Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди. За час роботи в університеті захистила кандидатську дисертацію за спеціальністю 13.00.01 (1996). Обіймала посади ст. викладача (1991–1997), доцента кафедри менеджменту освіти та психології (1997–2002), заступника декана (1992–1994), декана факультету перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів Інституту післядипломної освіти ХДПУ імені Г.С. Сковороди (1994–1997), професора кафедри (2001–2004).

У 2001 році була призначена завідувачкою кафедри управління навчальним закладом та психології. Сфера наукових інтересів: сучасні виховні системи та технології; психолого-педагогічна підтримка освітнього процесу, організація тьюторства; оновлення змісту і форм учнівського самоврядування. Під керівництвом Г.І. Сороки захищено кандидатську дисертацію із педагогіки (спеціальність 13.00.01 – теорія та історія педагогіки). Нагороджена Почесною Грамотою Президіуму Верховної Ради України (1991). Науковий доробок складає майже 64 публікації (із них – 4 навчально-методичні посібники, 1 – із грифом МОНУ). Основні наукові праці: «Управлінська діяльність керівника школи» (1997), «Виховна система класу» (1999), «Сучасні виховні системи та технології» (2002), «Аналіз виховної роботи в школі» (2002).

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Сохань Павло Степанович (18.11.1926 (с. Новоіванівка Білопільського району Сумської обл.) – 14.06.2013 (м. Київ)) – український славіст, археограф та джерелознавець. У 1953 з відзнакою закінчив заочне відділення за спеціальністю «Історія» в Харківському педагогічному інституті (ХПІ), де водночас працював спочатку лаборантом, а згодом викладачем та завідувачем навчальної частини ХПІ. Голова Археографічної комісії (із 1987). Професор (1981), член-кореспондент АН УРСР (1985) та інших академій. У 1991 очолив заснований ним Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України (м. Київ). Автор понад 400 праць зі славістики (переважно болгаристики), археографії та джерелознавства.

Сумцов Микола Федорович (06.(18.)04.1854 (м. Санкт-Петербург) – 12.09.1922 (м. Харків)) – український етнограф, фольклорист, історик, історіограф та джерелознавець. Приват-доцент (1878), екстраординарний (1888), ординарний (1889) професор кафедри російської мови та словесності Харківського університету. Голова (1897–1919) Харківського історико-філологічного товариства, голова його педагогічного відділу (із 1892). Дійсний член УАН (ВУАН) (1919) та інших академій. Автор майже 1500 наукових і науково-популярних праць.

Тимченко Віктор Данилович (28.12.1924 (с. Зідьки Зміївського р-ну Харківської обл.) – 07.10.1995 (м. Харків)) – літературознавець, кандидат філологічних наук, доцент, дослідник творчості Остапа Вишні. У 1970-ті до 1984 та з 1987 по 1995 – завідувач кафедри української літератури. У 1943–1946 брав участь у бойових діях у складі 73-го стрілкового полку на 3-му Українському фронті, 2-му Українському та 1-му Білоруському.

Титар Василій Андрійович (1923–1998 (м. Харків)). Працював в ХДПІ ім. Г.С. Сковорди на кафедрі спортивних ігор (1959–1998). Завідувач кафедри спортивних ігор (1958–1974), декан підготовчого факультету (1974–1998). Заслужений тренер СРСР. Головний тренер команди «Буревісник» – чемпіон СРСР (1959). У складі команди «Буревісник» грали студенти Харківського педагогічного інституту Юрій Поярков, Юрій Венгеровський, а також доктор педагогічних наук, професор Сергій Єрмаков. Учасник Другої світової війни. Нагороджений орденами та медалями, серед яких орден Вітчизняної війни I ступеня (1985). Розвивав навчальну й наукову роботу, автор (співавтор) майже 10 наукових праць, серед яких перший підручник в Україні зі спортивних ігор із грифом МОН України (1993). Ім'ям В.А. Титара названо спортивну залу в головному корпусі ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

Література: Єрмаков С. С. Волейбол Харькова: 1925–2000 гг. Факты и комментарии. – Харьков, ХГАДИ. – 2004. – 372 с.; Сайт «Спорт-страна»: <http://sport-strana.ru/titar-vasilij-andreevich/>

Ж.А. Козіна

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Ткачов Анатолій Тимофійович (28.03.1936–20.10.2014). Народився в м. Новоград-Волинський Житомирської області. Кандидат біологічних наук (1977), доцент (1982), закінчив агрономічний факультет відділення генетики і селекції Московської сільськогосподарської академії ім. К.А. Тімірязєва (1959). Із 1987 по 1988 – декан природничого факультету ХДПУ ім. Г.С. Сковороди. Тематика наукової роботи: селекційно-генетичні дослідження аутотетраплоїдів гречки, проблеми використання і розширеного відтворення біологічних ресурсів, інтродукція рослин. Автор понад 50 наукових і навчально-методичних праць та двох авторських свідоцтв.

О.О. Пінський

Уварова Євгенія Лаврентіївна (11.02.1939 (с. Есхар Чугуївського р-ну, Харківської обл.) – 20.07.1998 (м. Харків)) – доктор філософських наук, професор, перший завідувач кафедри політичної соціології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Кандидат філософії (1968), доктор філософських (1991) наук, професор (1991). Тема докторської дисертаційної роботи – «Молодь в умовах нового політичного мислення». Закінчила Харківський державний педагогічний інститут імені Г.С. Сковороди (1961) (нині – Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди). Працювала в Харківському державному педагогічному інституті імені Г.С. Сковороди (нині – Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди); Київському райкомі Комуністичної партії України м. Харкова; Харківському облвиконкомі; із 1990 до 1998 – завідувач кафедри політології та соціології.

Нагороджена Почесними грамотами радянського уряду та громадських організацій; кавалер орденів Дружби народів і Трудового Червоного прапора. Наукова діяльність була спрямована на розкриття та висвітлення демократичних трансформацій культури посттоталітаризму суспільства. Підготувала 1 доктора та 5 кандидатів філософських наук.

О.О. Стрельнікова

Ушкалов Леонід Володимирович (1956–2019) – доктор філологічних наук, професор, член Національної спілки письменників України, працював у ХНПУ імені Г.С. Сковороди з 1982 року, обіймаючи посади викладача, доцента (із 1993) й професора (із 1995), завідувач кафедри української і світової літератури (у 2015). У 1989 році Л.В. Ушкалов захистив кандидатську дисертацію («Творчість Григорія Сковороди і антична культура»), а в 1996 – докторську («Література українського бароко в її зв'язках із філософією») в Інституті літератури ім. Тараса Шевченка НАН України. Його науковий інтерес охоплював питання історії української літератури від давнини до сучасності, а також філософії і богослов'я. Його перу належать 27 книжок та майже 250 статей, опублікованих українською, англійською, німецькою, польською та російською мовами, а також він був упорядником, перекладачем, автором передмов, приміток і коментарів до багатьох видань. Особливе місце в його доробку посідає дослідження творчості Григорія Сковороди. За час роботи проф. Л.В. Ушкалова в університеті сформувалася його наукова школа. Під його керівництвом було захищено 12 кандидатських і 2 докторські дисертації. Його діяльність була відзначена Міжнародною літературно-мистецькою премією ім. Григорія Сковороди (2007) та Премією НАН України ім. І.Я. Франка (2010). Із квітня 2019 року кафедрі української і світової літератури ХНПУ імені Г.С. Сковороди присвоєно ім'я проф. Леоніда Ушкалова.

Р.В. Мельників

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Федоренко Іван Тимофійович (1908–1982) – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки впродовж 1978–1982 рр.

Народився на Ніжинщині. Після закінчення семирічної школи навчався в Ніжинській агротехпрофшколі. Навчався на фізико-математичному факультеті Ніжинського ІНО (1927–1930).

Працював учителем математики й фізики в м. Вовчанську Харківської області, у педагогічному технікумі м. Кременчука Полтавської області. У харківських закладах освіти працював директором середньої школи № 4 (1943–1945), заступником завідувача міськвно (1945–1950), завідувачем міськвно (1950–1954), директором середньої школи № 77 (1954–1955), завідувачем промислового відділу облвню (1955–1963), директором середньої школи № 94 (1963–1966).

Із 1966 – доцент, професор, завідувач кафедри педагогіки.

Захист кандидатської дисертації (1964) та докторської дисертації (1976).

Упродовж 1966–1982 рр. очолював проблемну лабораторію експериментальної дидактики та Харківську обласну раду педагогічного товариства.

Автор п'яти монографій, 37 науково-методичних матеріалів, понад 100 наукових статей у різних виданнях. Під його керівництвом захищено три кандидатські дисертації. У 1968 році І.Т. Федоренку присвоєно почесне звання «Заслужений учитель України», а в 1978 – нагороджено медаллю ім. А.С. Макаренка.

Фещенко Петро Васильович (03.07.1922 (с. Пришиб, нині – Кременчуцького р-ну Полтавської обл.) – 10.10.1992 (м. Харків)) – радянський офіцер, генерал-майор, учасник Другої світової війни, керівник органів державної безпеки. Народився в селянській родині. Українець. Член ВКП(б) / КПРС із 1942. У 1940 закінчив Харківський учительський інститут, у 1941 – 2-ге Саратовське танкове училище. На німецько-радянському фронті – із перших днів війни. Воював на Пн.-Зх., Ленінгр., Калінін., 3-му Білор. фронтах. У складі 19-ї гв. танкової бригади 5-ї танкової армії бився з ворогом до дня Перемоги. Брав участь у Сталінградській та Курській битвах. На Харківщині воював у Золочівському і Богодухівському районах. Пізніше визволяв Україну, Білорусію, Польщу, Сх. Прусію. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 24 березня 1945 року «за зразкове виконання бойових завдань командування при визволенні Білорусії та проявлені при цьому мужність і героїзм» командирі 1-го танкового батальйону 19-ї гв. танкової бригади гвардії капітану Петру Васильовичу Фещенку присвоєно звання Героя Радянського Союзу. У 1946 закінчив Вищу офіцерську школу бронетанкових військ. Із 1947 – у запасі. У 1950 закінчив історичний факультет Харківського педагогічного інституту, у 1952 – Харківську обласну партійну школу. У 1952–1961 – перший секретар Харківської РК Компартії України Харківської області. 1961–1974 – начальник Управління КДБ при Раді Міністрів УРСР по Харківській області. У 1965 П.В. Фещенку присвоєно звання генерал-майора. 1974–1975 – начальник Управління внутрішніх справ Харківського облвиконкому. Із 11.1975 – у відставці. Жив за адресою вул. Красіна, 5 (нині – Манізера). Похований на кладовищі № 2. Нагороджений двома орденами Леніна, чотирма орденами Червоного Прапора, орденом Вітчизняної війни 1-го ступеня, орденами Суворова 3-го ступеня, Олександра Невського, Червоної Зірки, багатьма медалями, зокрема «За оборону Москви», «За оборону Сталінграда», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.», «За військову доблесть».

Портрет Героя розміщено на стіні біля музею історії ХНПУ імені Г.С. Сковороди. На будинку, де жив П.В. Фещенко, на його честь встановлено меморіальну дошку.

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Чаус Віктор Миколайович (05.06.1940–12.04.2019). Народився в с. Ямпіль Донецької обл. Заслужений діяч мистецтв України (2000), доцент (1990), професор (2002). Закінчив ХХПІ (1971), де навчався в Є. Єгорова, Б. Косарева, Є. Бикова.

Член ХО НСХУ (1982), голова секції живопису з 1998 року. Учасник усеукраїнських, міжнародних і зарубіжних виставок із 1972 року. Лауреат премії «Народне визнання» у номінації «Образотворче мистецтво» (2013).

Голова ДЕК на художньо-графічному факультеті з 2012 року.

Черкасова Леніна Павлівна (06.04.1927–2002) – мовознавець, кандидат філологічних наук, доцент. У ХДПІ ім. Г.С. Сковороди працювала у 1954–1959, 1964–1991: старший викладач кафедри російської мови (1954 – 1959, 1964–1970), доцент кафедри російської мови (із 1970). Захистила кандидатську дисертацію (1954). Автор наукових, науково-методичних, методичних праць із лінгвопоетики, морфеміки і словотвору, морфології російської мови.

Література: Филологический сборник. Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2003.

О.І. Артюх

Черняк Леонора Михайлівна (29.06.1937–24.10.2018) – мовознавець, кандидат філологічних наук, доцент. Працювала в ХДПІ ім. Г.С. Сковороди: 1965–1997 – викладач, старший викладач, доцент кафедри російської мови; завідувач кафедри загального і російського мовознавства (1991–1994). Захистила кандидатську дисертацію (1966). Автор понад 60 наукових, науково-методичних, методичних праць з історії російської мови, фонетики й орфоєпії, методики викладання лінгвістичних дисциплін у середній і вищій школі, теорії комунікації, соціолінгвістики, судово-лінгвістичної експертизи. Науковий керівник 1 кандидатської дисертації.

О.І. Артюх

Шелекетін Георгій Іванович (01.04.1905–1997 (м. Харків)). Працював у ХДПІ ім. Г.С. Сковороди з 1947 по 1972 на посадах тренера, викладача, доцента кафедри спортивних ігор. ЗМС СРСР, МС з волейболу, баскетболу, гандболу, легкої атлетики, суддя Всерадянської категорії, суддя міжнародної категорії. Головний тренер жіночої збірної м. Харкова з волейболу, 2-го призера Всерадянського волейбольного свята (1933, 1935), 3-го призера Всерадянського волейбольного свята (1934). Був у складі суддійських колегій Спартакіади народів СРСР (1956, 1959), чемпіон світу (1952, 1962). Один з організаторів волейболу в Україні. Учасник Другої світової війни. Нагороджений орденами Вітчизняної війни II ступеня (1985), Червоної зірки (1944). Один з авторів перших навчальних посібників із волейболу в Україні та в СРСР (1934).

Література: Ермаков С. С. Волейбол Харьков: 1925–2000 гг. Факты и комментарии. – Харьков, ХГАДИ. – 2004. – 372 с.; Олейник Н. А. История физической культуры и спорта на Харьковщине (люди, годы, факты) (Текст) / Н. А. Олейник, Ю. И. Грот. – Х. : ХДАФК, 2002. Т. 1 : 1874–1950. – Х. : (б.и.), 2002. – 376 с.; ил. – Библиогр.: с. 374.

Ж.Л. Козіна

Шерман Ісая Львович (10.01.1912 (28.12.1911 ст. ст.) (м. Бахмут Катеринослав. губ. (нині – Артемівськ Донецької обл.)) – 15.12.1989 (м. Харків)). Радянський історик та джерелознавець. Викладач кафедри історії СРСР у Харківському педагогічному інституті (ХПІ) (1936–1941). Доцент (1945 – 1956), декан історичного факультету ХПІ (1947–1956). Доцент (із 1956), потім професор, завідувач кафедри історіографії, джерелознавства та археології ХДУ ім. О.М. Горького (1972–1984). Автор понад 100 наукових, науково-популярних робіт і навчально-методичних посібників.

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Шестопапов Віктор Петрович (23.01.1923–28.11.1999) – доктор фізико-математичних наук (1962), професор (1963), академік АН УРСР за спеціальністю «Теоретична радіофізика» (1979). Закінчив фізико-математичний факультет Харківського державного університету (1949). У 1949–1958 роках працював на кафедрі фізики фізико-математичного факультету Харківського державного педагогічного інституту ім. Г.С. Сковороди. Автор 508 наукових робіт.

Шишкін Леонід Андріанович (07.08.1926–06.12.1997) – доктор фізико-математичних наук (1975), професор (1981). Закінчив Харківський державний університет ім. О.М. Горького (1951). Працював завідувачем кафедри фізики Харківського державного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди (1979–1997). Автор понад 50 праць, зокрема з проблем вивчення збудження магнітостатичних коливань у феритах, релаксація спінових хвиль у феро-та антиферомагнітних матеріалах тощо.

Шиян Кир Карлович (Кирило Карпович) (21.06.1902 (с. Березова Лука Петровськороменського пов. (нині – с. Березова Лука Гадяцького р-ну Полтавської обл.)) – 30.12.1974 (м. Харків)) – радянський історик. Викладач (1932–1933, 1938–1941), доцент, завідувач кафедри історії СРСР, декан історичного факультету, заступник директора ХПІ (1943–1956).

**Шпалінський
Владислав Вікторович
(1936–2003)**

Кандидат психологічних наук, професор, завідувач кафедри наукових основ управління і психології ІПО ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

У 1953 році закінчив зі срібною медаллю середню школу № 1 м. Луцька і вступив до Харківського університету на філологічний факультет. Після закінчення ХДУ імені О.М. Горького з 1958 до 1970 працював у середній школі № 114 м. Харкова на посадах учителя, заступника директора з навчально-виховної роботи. У 1970 р. вступив в аспірантуру МДПІ імені В.І. Леніна на кафедру психології, керівництво якою здійснював академік, віцепрезидент АПН СРСР А.В. Петровський. У 1973 – присвоєно науковий ступінь кандидата психологічних наук. 1972–1978 рр. – працював в УЗПІ на посадах старшого викладача, доцента. У період із 1978 по 2003 основним місцем роботи є ХНПУ імені Г.С. Сковороди, де обіймав посади доцента, професора, завідувача кафедри наукових основ управління і психології (1994–2001). Присвоєно вчене звання професора (1992).

Напрями наукової діяльності: педагогічна і соціальна психологія. Науковий доробок складає майже 50 публікацій (із них – монографія «Психологія менеджменту» (1999); наукове видання «Особистість у кризовому суспільстві» (1994), відзначене на конкурсі «Європа напередодні нового тисячоліття» (Мюнхен); «Основи сучасної психології» (1997); «Психологія управління» (2002); низка наукових праць, перекладених іноземними мовами і виданих за кордоном).

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Яремчук Василь Максимович (31.01.(13.02.)1910 (с. Гулівці Подільської губ. (нині – Калинівський р-н Вінницької обл.)) – 27.04.1991 (м. Київ)) – учитель, учасник Другої світової війни, Герой Радянського Союзу (1943). Народився в селянській родині. Українець. Член ВКП(б) / КПРС із 1932. Після закінчення школи працював у сільському господарстві. У 1930 працював у шахті Донбасу. У 1930-х вступив на заочне відділення історичного факультету Харківського учительського інституту, але через матеріальну скруту змушений був кинути навчання. У 1935–1937 служив у Червоній Армії. Після закінчення строкової служби до 1941 працював учителем у Новоіванівській середній школі Лозівського району Харківської області. Коли почалася німецько-радянська війна, за рішенням Лозівського РК КП(б)У зарахований командиром взводу підричників Лозівсько-Близнюківського партизанського загону імені Г.І. Котовського (командир М.Й. Воронцов, комісар Я.І. Гуторов). Загін почав свою діяльність у серпні 1941 в лісах, розташованих в Україні, Росії та Білорусії, разом із загонами українських, російських, білоруських партизан на чолі з С.А. Ковпаком, О.М. Сабуровим, О.Ф. Федоровим, Д.Ю. Кравцовим, М.І. Дукою. Діючи на залізничних ділянках Львів–Брянськ, Гомель–Брянськ із 10.1941 по 12.1941, партизани Лозівсько-Близнюківського партизанського загону пустили під укіс 12 залізничних ешелонів із бойовою технікою та живою силою ворога, підірвали 12 залізничних мостів. 05.12.1941 група партизанів під керівництвом В.М. Яремчука підірвала Шалигинський цукровий завод (Сумська обл.). У грудні В.М. Яремчук був поранений і перебував на лікуванні в радянському тилу. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 7 березня 1943 року «за бойові заслуги перед Батьківщиною в справі організації партизанського руху в Україні» Василю Максимовичу Яремчуку присвоєно звання Героя Радянського Союзу. 05.1943 В.М. Яремчук у складі групи із 12 осіб висаджений у тил ворога на територію Житомирської області, де здійснював диверсії на залізничних ділянках Сарни–Коростень, Сарни–Луїнець. На початку 1944 його група була реорганізована в партизанський загін ім. Кармалюка. Загін активно діяв в північних районах Рівненської області, а 02.1944 з'єднався з частинами Червоної Армії. У травні 1944 загін під командуванням В.М. Яремчука відправлено у ворожий тил на територію Польщі, де активно діяв на залізничних ділянках Ряшів–Перемишль, Пшевурек–Розвадів. Із 05.1943 по 08.1944 загін пустив під укіс 68 залізничних ешелонів із бойовою технікою та живою силою ворога. Було знищено і поранено понад 3,5 тис. німецьких солдатів і офіцерів. У 1948 В.М. Яремчук закінчив ВПШ при ЦК КП(б)У і був на педагогічній та господарській роботі. Працював директором Київської середньої школи № 139. У 1970 вийшов на пенсію. Похований на Байковому кладовищі. Нагороджений двома орденами Леніна, орденами Червоного Прапора, «Знак Пошани», польським Золотим Хрестом ордена «Віртутімілітарі», багатьма медалями. Портрет Героя розміщено на стіні біля музею історії ХНПУ імені Г.С. Сковороди. У Києві на будинку середньої школи № 139 йому встановлено меморіальну дошку. Ім'я В.М. Яремчука викарбуване на пам'ятному знакові партизанам і підпільникам Вінниччини в сквері М. Козицького в м. Вінниця.